

ZÁŘÍ 1912.

ČÍSLO 7.

FR. JANOVSÝ.

Z paedagogiky sv. Augustina.

Sv. Augustin patří zajisté mezi nej památnější zjevy v naší sv. církvi, jest to největší myslitel křesťanského starověku. Narodil se v Tagaste v Numidii roku 354; otec Patricius, senator, byl pohanem, matka Monika, křesťankou světicí. Mírností a vroucími modlitbami dosáhla sv. Monika, že se manžel ještě před smrtí stal katechumenem a dal se pokřtiti; nového však zármutku, nových bolestí dožila se na synu Augustinovi. Měl sice podivuhodné vlohy a znamenitě se vzdělal, napřed doma, potom v Madauře a na konec v Karthagině, avšak podlehl tam pokušením zhyralého obyvatelstva, oddal se životu neřestnému, tonul v pýše a ctižádosti, a přidal se k bludařům — manicheům, křtu ještě nepřijav. Hořce plakala sv. Monika nad duchovní smrtí synovou a vroucně se zaň modlila, jakož i dříve byla činila za nešťastného manžela; a jako druhdy potěšil Pán zarmoucenou vdovu naimskou, plačící nad smrtí svého jedináčka, tak učinil i sv. Monice. Zdálo se jí jednou, že stojí smutna na dlouhém, úzkém kuse dřeva a vidí ozářeného mládence, jenž se jí ptá, proč že nařiká. Odpověděla, že nad smrtí synovou. I pravil mládenec: „Upokoj se, tvůj syn nalézá se s tebou ve stejném směru“. A spatřila potom, kterak Augustin přišel za ní po témže úzkém dřevě. Tento sen vypravovala Augustinovi on však vykládal jej tak, že i matka přidá se k manicheům; tak že se sejdou. „Nemyl se“, odvětila sv. Monika, „ty’s přišel v onom snu za mnou, ne já za tebou“. Zatím zůstal Augustin na nebezpečných cestách, a zarmoucená matka nepřestala zaň orodovati a proň plakati; řekl jí jednou zbožný biskup: „Jen neustávej; jestiž nemožno, aby zahynul syn, pro nějž matka prolila tolik slz“.

Touže po slávě, odešel Augustin do Říma a odtud do Milánu, kdež přijal úřad učitele řečnictví a poznal velikého biskupa Ambrože. Kázání tohoto svěťce, horečná touha po pravdě, kteráž ho byla provedla všemi školami filosofickými, zvláště filosofií akademiků, platonovců, a neustávající

modlitby matčiny, kteráž schválně z Afriky pospíšila za synem až do Milánu, obrátily ho konečně na pravou cestu. Píše o tom ve svých „Vyznáních“: „Dočkal jsem se blaženého dne, kdy milostí sv. křtu zrodil jsem se v Bohu. Nemám slov, bych dokonale vylíčil význam dne tohoto. Na bílou sobotu (léta Páně 387, dne 24. dubna) pokřtil Ambrož mne, mého patnáctiletého syna Adeodata a přítele Alypia. Jako bych slyšel zvučné zpěvy, do srdce řinula mi čistá pravda, zaplál mi oheň zbožnosti, proudily slzy. Kdo vypoví radost mé matky? Veškera naděje života se jí vyjevila, syn jest katolickým křesťanem . . . . Obral jsem si heslem života slib na křtu sv. učiněný, že hodlám jediné Bohu žítí — jediné Bohu sloužiti . . . „Vrátil se do vlasti. Na cestě zemřela mu v Ostii matka. Doma žil jako mnich v ústraní. Pověst o jeho zbožnosti a učenosti záhy se roznesla.

I zvolen za pomocníka biskupova a pak za biskupa v Hipponu (396). Jako biskup žil prostě a střídě, hořel láskou k Bohu a duším lidským. Jsa ohniskem pravověrnosti, bojoval proti všem tehdejším bludům. Činnost jeho jest úžasná. Všestrannou vzdělaností předčil nejen vrstevníky, ale i předchůdce své. Spisy jeho jsou filosofické a dogmatické (Samomluvy; O městě Božím, první to filosofie dějin; XV knih o nejsvětější Trojici), polemické, morální, exegetické, asketické, mnoho řečí a listů. Nejdokladnější jsou jeho „Vyznání“ (13 knih), veřejná to, přepokorná zpověď jeho; líčí tam svůj celý život před obrácením; začíná těmito slovy: „Ty's nás, ó Bože, stvořil pro sebe, a srdce naše nemá pokoje, dokud nespočine Tobě“. Ve spisech sv. Augustina — jest uložena také hluboká moudrost paedagogická, kteréž si chceme místněji všimnouti.

Bůh vychovatelem.

„Jeden jest mistr váš, Kristus“. Mat. 23, 10. Tak pravil božský Spasitel zástupům a učedníkům svým, když je varoval před zpupnými a domýšlivými učiteli židovskými, před fariseji a zákonníky. Ano, jeden jest mistr, jeden pravý, nejvyšší učitel a vychovatel lidstva, Kristus, Bůh sám. Cokoliv — pravdivého bylo kdy na světě vysloveno, ohlášeno, nejenom od svatých mužů, nejenom od proroků, nýbrž i od světských mudrců, filosofů, básníků a podobných spisovatelů, toť z Boha, z věčné pravdy vyšlo, toť od Krista, vtělené pravdy Boží, potvrzeno.

*

Přinesl pak nám Kristus Pán netoliko plnou pravdu, nýbrž i pomoc, pravdu tu přijati a jí se řídit, získal nám svou přebolestnou smrtí velepotřebnou milost. Toužili po ní už pohané, vyznávající pokorně a kajicně ústy básníka Ovidia: „Video meliora proboque; deteriora sequor. — Vidím, co lepšího jest a schvaluji to, chce se mi toho; a přece následuji toho, což horšího jest, a co se mi přičí“. Věděli, jak potřebná jest milost ta i křesťané, vyznávající rovněž pokorně a kajicně se sv. Pavlem: „Libuji sobě sice v zákoně Božím podle vnitřního člověka; ale vidím jiný zákon v údech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé a jímá mne pod zákon hříchu“, jenž jest v údech mých. Nešťastný já člověk! Kdo mne vysvobodí

z těla smrti této? Milost Boží skrze Ježíše Krista, Pána našeho“. Řím. 7, 22. a 25.

Bylať přirozenost lidská hříchem našich prarodičů na všechny věky poraněna, zubožena, zeslabena, a teprv Kristem jí spomoženo. Dobře praví sv. Augustin: „Magnus de coelis descendit medicus, quia magnus in terris jacebat aegrotus. — Veliký s nebes sestoupil lékař, jelikož veliký na zemi ležel nemocný“.

*

Poprvé se nám dostalo této božského pomoci, tohoto božského přispění na křtu svatém. Milost křestná, milost posvěcující a s ní spojená všeliká milost pomáhající jest principem lidské mravnosti, jelikož právě skrze ni stává se naše jednání dobrým, blažícím nás netoliko zde na světě, nýbrž připravujícím nám i věčnou blaženost.

*

Mluvil a psal sv. Augustin ze zkušenosti. Obšírně o tom pojednal ve zmíněných už „Vyznáních“ jež možno též nazvati „Velepísni o milosti“. Sám na sobě tam ukazuje až do svého obrácení, jakých poklesků, jaké špatnosti jest schopen člověk, jemuž se nedostalo dosud nadpřirozených výchovných prostředků, nedostalo se mu křtu, nedostalo se mu milosti. Ukazuje však co zmůže výchova založená na milosti křestné a provozovaná ve světle svaté víry. Poslyšme!

*

„Bože můj, Bože můj, jakých běd jsem tehdy (ve svém mládí) zakusil a pohanění“. Jako chlapci se mi totiž předkládalo, to že jest dobře živu býti: poslouchati napomínajících, abych totiž v tomto světě slavným se stal a se vyznamenal v umění řečnickém, jež vede ke cti u lidí a k získání klamného bohatství. Proto do školy dán jsem byl, abych se učil písmena znáti, a nepoznával jsem ubohý, že by mi z toho nějaký býti mohl užitek; a přece když jsem v učení byl váhavým, tělesně mne trestáno; neboť toto se schvalovalo od starších, a mnozí, kteří před námi tento život vedli, ustanovili tyto namáhavé v učení způsoby, které prodělati přinuceni jsme byli, čímž se nám, synům Adamovým, rozmnožilo lopocením a trápením. Poznal jsem také lidi, k Tobě, Pane, volající, a naučil jsem se od nich, že jsem, pokud mně chlapci to možno bylo, poznával, Ty že jsi někdo veliký ježto můžeš, ani zjevným nejsa smyslům našim, vyslyšeti nás a pomoci nám. —

— — — — —
A přece jsem hřešil, že jsem méně psal, aneb méně četl, aneb méně přemýšlel o úloze, než se ode mne žádalo. Neb mi, Pane, nescházely pamět anebo vlohy, které jsi uděliti ráčil dostatečné pro onen věk; ale mě těšilo více hraní; trestáno mne však od takových, kteří podobné hry prováděli . . .

V samém tedy pacholectví nemiloval jsem učení a horšil jsem se, že mne k tomu nutili; ale přece mne nutili, a dobře se mi dalo; avšak já jsem nejednal dobře; neboť bez přinucení, sám od sebe, bych se byl neučil ničemu.

Dovol mi, Bože můj, povědět něco také o vlohách mých, daru to tvém, a v jakých jsem se mařil pošetilostech. Bylať mi jednou uložena práce, jež mysl mou nemálo znepokojovala, buď odměnou pochvaly, aneb hanbou a bázní před trestem, abych totiž přednesl řeč Junony rozhněvané a zarmoucené proto, že nemohla z Itálie vypuditi krále Teukrův — řeč, které že Juno nemluvila, jsem věděl; avšak za těmi básnickými výtvy blouditi a kráčetí jsme musili a v řeči nevázané předněsti něco, co básník byl pověděl veršem; a s větší pochvalou přednášel ten, kdo podle důstojnosti osoby vymyšlené přiměřeněji vyznačil i vášně hněvu a žalosti, a myšlenky své oděl ve slova příslušná. A proč se mi toho dostalo, ó pravý živote můj; Bože můj, že mně přednášejícímu tleskalo se více než mnohým tehdejším mým soudruhům? Nebo aj všechno to bylo jen vzduch a pára. Či snad nebylo jiného způsobu, aby se byly cvičily vlohy mé i jazyk můj? Chvalozpěvy Tvé, Hospodine, chvalozpěvy Tvé ve svatých Písmech Tvých byly by povznesly révu srdce mého, jež by se pak nebylo vrhlo do marných pošetilostí jako bídná kořist duchů zlých. Ký však div, že jsem se takto vrhal na marnosti a od Tebe, Bože můj se vzdaloval, když za vzor bývali mně předkládáni lidé, kteří když nějaký skutek svůj, ne právě špatný, propověděli nesprávnými obraty řeči anebo slovy zastaralými, došli pohánění, z čehož se nad míru hanbili. Ale když své prostopášnosti výmluvně a ozdobně vypravili slovy bezchybnými a větami řádně spojenými, došli pochvaly a tou se honosili.

Na prahu školy takovýchto zásad stál jsem já chlapec ubohý a tohoto druhu bylo mé cvičení, kde jsem se více bál učiniti chybu v řeči, než na pozoru se měl, abych pochybil-li jsem, nepatřil závistivě na ty, kdož nechybili. . . Neviděl jsem propasti neřestí, do které jsem byl uvržen, nedbaje očí Tvých. . . To jest tedy ta nevinnost chlapecká? Ach není, není, volám k Tobě. Bože můj! Jsouť to všechno věci, které celkem přecházejí na následující starší věk, jen že od vychovatelů a učitelů se pokročí pod úřady a krále, a na místo ořechů, kuliček a vrabců, s nimiž jsme si jako chlapci hráli, nastoupí zlato, statky a otroci, a někdy místo metly nastoupí těžší trest. Proto jenom výraz pokory na postavě chlapecké pochválil jsi, králi náš, an jsi pravil: Takových jest království nebeské.

A přece, Hospodine, Tobě Bohu našemu, nejmoudřejšímu a nejlepšímu Stvořiteli i Vládcí všehomíra, díky vzdávati bych musil, kdybys mne byl nechal býti jenom chlapcem. Neboť jsem tehdy byl, žil a myslil a péči vedl o zachování života, jenž důkazem jest oné tajemné jednoty. Vnitřním svým smyslem bděl jsem nad neporušeností smyslů svých, a při každé maličkosti, i při samém v nepatrných věcech pomyšlení míval jsem zalíbení v pravdě. V omylu býti jsem nechtěl, měl jsem dobrou paměť, v řečnictví mne vyučovali, — přátelství se mi dostalo, varoval jsem se urážky, sprostnosti, nevědomosti. A co všechno na takové bytosti není chvalitebno a podivuhodno? Ale to jsou samé dary Boha mého; já jsem si jich nedal, dobré jsou, a všechno to dohromady já jsem. Dobrý jest tedy, kdo mne stvořil; on jest mé největší dobro, jej velebím ve všech těch dobrodiních, kterými jsem já jako chlapec byl a žil. Neboť tím hřešil jsem, že ne v Bohu, ale ve tvorech jeho, v sobě a ostatních, hledal jsem radosti, slávy a pravdy, a proto upadl

jsem do žalosti, hanby a bludů. Díky Tobě, Bože můj, má rozkoši, má chválo, má bezpečnosti! Díky Tobě za dary Tvé; ale ještě mi je zachovej, neboť tak zachováš mne, tak se rozmnoží a zdokonalí, co's mi propůjčil, a budu sám s Tebou, poněvadž i že jsem, Ty's mi udělil". Vyznání kn. I.

Toť obraz Augustinův do 15. roku věku jeho. Byl by obraz ten ještě smutnější, kdyby mu nebyla po boku stála matka jeho sv. Monika. A byl by obraz ten utěšenější, kdyby stejně s matkou byl působil i otec Patricius; toho však on nedělal, vždyť byl pohanem. Marná ctižádost Patriciova neznala vyššího cíle, než aby syn dosáhl jednou slavného jména a vznešených úřadů; proto jej vypravil na vyšší školu do města Madaury, kdež bohužel většinou ještě vanul ledový dech pohanstva, jenž v duši Augustinově rušil a kazil dílo matčino. S bolestí opět sám toho vzpomíná těmito slovy:

„Zahořel jsem tehdy a odhodlal jsem se zbujněti v rozmanitých a ohavných rozkoších lásky tělesné. Vládu nade mnou uchopila vzteklá chlípnost, a já poutům jejím podal jsem ruce své. A což byla má žádost, lahodící mi, než milovati a milovánu býti? Nezachoval jsem však způsobu ušlechtilého, dle něhož láska jde ze srdce do srdce, a to světlou stezkou přátelství; nýbrž páry neřesti vystupovaly z bahnitě žádostivosti těla mého a z bujné mužnosti mé, a zahalily i zatemnily srdce mé, aby nerozeznalo jasnosti lásky ode tmy smilnosti. . ." Vyznání kn. II.

Pobyt v Madaure rok, vrátil se Augustin do domu otcovského v Tagaste, aby za nějaký čas, až by se nashromáždilo potřebných peněz, vydal se na vyšší ještě školy v Karthagině. Nejsa tedy zatím zabrán studiem, klesal Augustin hlouběji a hlouběji, nevšímaje si vážných slov matčiných a důtklivého napomínání jejího. Takto nad tím nařiká:

„V onom roce přerostlo mi přes hlavu bodláčí mých chťičů, a nebylo ruky, jež by je s kořenem byla vyplela. . . Běda mně! Smím říci, Bože můj, že jsi mlčel, když jsem se od Tebe vždy více vzdaloval? Či, nebyla to Tvá slova, jež tak často opakoval jsi mi skrze matku mou, věrnou služebnici svou? Ale žádného ze slov těch nepřipustil jsem si k srdci. Chtěla matka má a napomínala mě s obáváním velikým, abych nehřešil proti šestému přikázání Tvému. To ale zdálo se mi býti jen ženským napomínáním, jehož poslechnouti musil bych se styděti. Ono ale přicházelo od Tebe, a já toho nevěděl, a myslil jsem, Ty že mlčíš a ona že mluví; ale skrze ni Ty jsi mluvil, a v ní pohrdl jsem Tebou, já syn její, syn děvky Tvé a služebník Tvůj. Ale nevěděl jsem toho a v záhubu spěl jsem s takovou slepotou, že jsem se styděl mezi soudruhy svými méně neřestně žítí, poněvadž jsem slýchal, oni se chlubili svými ohavnostmi a tím více se honosili, čím prostopášnější byli; páchanyf neřesti nejen ze žádostivosti, ale i z touhy po chvále. Co pak ale více hodno jest hanby než nepravost? Já však, abych haněn nebyl, vždy větších nepravostí jsem se dopouštěl; a když to, co jsem uvéstí mohl, nestačilo, abych se vyrovnal oněm zkažencům, nalhal jsem, co že jsem spáchal, abych se jim nezdál potupnějším, čím jsem byl nevinnějším, aby mne neměli za ohyznějšího, čím jsem byl čistší. . . Rozvázaly se mně všeliké žádosti, a ve všech byla tma, zavírající přede mnou jasnost pravdy Tvé, Bože můj, a vzešla jako z tuku nepravost má. Ž. 72, 7.

Návalu smyslnosti své se poddávaje a opustiv Tebe, přece neušel jsem metle Tvé. Neboť Ty's přimísil všem mým nedovoleným rozkoším hořkosti nejtrpčí, abych takto poučen, hledal si rozkoši, jež jsou bez této hořkosti. Kde však jsem byl já a jak daleko jsem bloudil od radosti domu Tvého!" Vyznání kn. II.

V sedmnáctém roce věku svého odebral se tedy Augustin dle ustanovení otcova na vysoké učení do Karthaginy. Brzy na to otec zemřel. Zemřel jako křesťan. Bůh vyslyšel sv. Moniku; dočkala se obrácení manželova. Po letech, po dlouhých ještě letech měla se dočkati i synova obrácení, jenž nyní v Karthagině k hříchům předešlým nové přidával, jak opět sám nařiká :

„Nevadlo se dobře duši mé, Bože můj, s jak velikou trpkostí smísil jsi rozkoš mou! Neb milován jsa, byl jsem přece mučen metlami železnými, rozpálenými žárlivostí a podezíravostí a strachem a hněvem a hádkami. Takový byl život můj, ač možno-li to životem nazvati, Bože můj! Vyznání kn. 3.

Nárek a nárek zaznívá z dalších knih Vyznání až do přijetí sv. křtu v Miláně z rukou sv. Ambrože. Hříchem porušená a milostí Boží dosud nezhojená přirozenost nemůže dopomoci člověku k pravé šlechtnosti, k pravému blahu, k milé spokojenosti. Přirozenost sama nestačí, jest nám potřebí milosti. Zkusil toho sv. Augustín a vyjádřil ve svých Vyznáních a za 1000 let po něm vyjádřil to ve zlaté knize „O následování Krista“ duchovní syn jeho, ctihodný Tomáš Kempenský, Augustinián (1380—1471). V knize III., kapitole 54. líčí, jak rozdílná jsou hnutí přírody a milosti:

1). Synu, šetři, jak se jeví
příroda a milost svatá,
protivná jich hnutí jemná
jak jsou často nepojatá!

Nepojata ani těmi,
kdož jsou duchem osvíceni,
a kdož, jak se domnívají,
dobré chtějí jen a cení!

Při všem sic, co mluví, činí,
úmysl vždy dobrý mají,
ale přece zdáním dobra
šáliti se někdy dají.

- 2). Přirozenost lestná bývá,
vábí, poutá, omamuje
a vždy sama sebe pouze
za cíl všeho prohlašuje.

Ale milost kráčí prostě,
varuje se zloby stínu,
neklame, vše k Bohu vede,
jako k svému odpočinu.

Přirozenost nechce zmírat,
ani potlačit se dáti,
nechce býti podmaněna,
ani ráda poslouchati.

Milost cílí k umrtvení,
odporuje smyslnosti,
poddává se, slouží ráda,
nezná žádné svévolnosti.

Volí v kázni žít, ne vlásti,
pod Boží chce vůlí žítí,
stát a býti, z lásky k Bohu
před každým se ponížiti.

Příroda svůj prospěch hledá,
jaký zisk by z koho brala,
ale milost nedbá zisku,
než by jiným prospívala.

Přirozenosti jest milá
pocta všeliká a sláva,
milost Bohu jedinému
všechnu čest a slávu vzdává.

3). Příroda se hany bojí,
by nebyla potupená,
milost vítá pohanění
pro Ježíše podstoupená.

Přirozenost pohodlí chce,
pokoje si tělo žádá;
milost nezná lenivosti,
každou práci koná ráda.

Přirozenost jen co krásným
vzácným zdá se, žádá míti,
věcí prostých jen a hrubých
často bojí se a štítí.

Z prostoty se těší milost,
strohých věcí neleká se,
neštítí se chudou býti,
i v šat vetchý obléká se.

Přirozenost k věcem časným
hledí a jest ziskuchtivá,
truchlí ze škody a slovo
neúcty ji urážívá.

Milost zírá k věčným dobrům
a ne k těm, co pomíjejí,
škoda, slovo sebe tvrdší
nepomate myslí její;

neboť poklad svůj, svou radost
v nebesích má uloženu,
kde nic nezhyne a všechno
podrží svou pravou cenu.

4). Přirozenost lakotna jest,
raděj bere nežli dává,
miluje, co vlastního má,
a své jmění uschovává.

Milost štědra, laskava jest,
vlastního nic nechce znáti,
maličkem jen spokojí se,
milejším dí dát než bráti.

Ke tvorům lne přirozenost,
k tělu, řeči, marnivostem;
milost odříká se tvorů,
k Bohu lne a svatým ctnostem.

Světa varuje se milost,
choutek těla nenávidí,
nepobíhá semo tamo,
na odivu být se stydí.

Příroda chce těchu vnější
k pokochání smyslnému:
milost pro ni k Bohu chodí,
k nejvyššímu dobru svému.

5). Přirozenost vše jen pro zisk,
pro pohodlí vlastní činí;
zadarmo nic; za čin dobrý
čeká zase dobrodiní;

stejnou, lepší odplatu chce,
chvály, přízně sobě přeje,
žádajíc, by její činy
za velké se kladly děje.

Milost časného nic nechce,
Bůh sám jest jí za odměnu
z potřeb zdejších pak jen žádá,
čím lze získat věčnou cenu.

6). Z mnohých příbuzných a přátel
těšívá se přirozenost;
rodištěm se jejich chlubí,
vynáší jich urozenost;

mocným ráda lichotivá,
bohatým vždy pochlebuje,
sobě rovným zavděčit se
hledí, že jim přisvědčuje.

Milost však i nepřátele
miluje a přátel davem
nechlubí se, leč jich ctnostmi
nikoli jich rodem, stavem;

chudým přeje víc než možným,
k pilným víc než silným má se,
s přímými, ne s lichotnými
obcuje a těšívá se;

dobrych stále napomíná,
aby lepších darů dbali,
Synu Božímu se ctnostmi
stále více podobali.

Na práci a nedostatek
přirozenost naříká si,
milost zmužile a ráda
ke chudobě ctné se hlásí.

7). Přirozenost o sebe dbá,
za se bojuje a soudí
milost obrací vše k Bohu,
z něhož původem vše proudí;

Dobrého si nepřičítá,
hrdě sobě nepočíná,
nehádá se, aniž staví,
soud svůj nad mínění jiná;

ale raději se ve všem
smyslu Páně podvoluje
věčné moudrosti a pravdě
soud i rozum zůstavuje.

Přírozenost ráda zvidá
noviny a skryté věci,
smyslů výzkumy se chlubí,
aby divili se všeci;

žádá všude známa býti,
ke vlastní jen cti a chvále:
ale milost nechce zvidat
nových, zvláštních věcí stále;

ví, že z dávné zkaženosti
vše to pochází a plyne,
a že pod sluncem nic není
nového, a vše tu hyne.

Milost učí smysly krotit,
svélibě se nechlubiti,
a co chvály hodno, divů,
pokorně radš světu kryti.

Milost hledí, aby vzešel
z každé věci prospěch pravý,
a vším uměním a vědou
hledá jen, čím Bůh se slaví;

nechce, aby mluvilo se
o ní a tom všem, co činí,
— jen by Bůh byl oslavován
za své lásky dobrodiní.

8). Milost ta je Božím darem,
zvláštním nebes osvětlením,
zárukou je spásy věčné,
vyvolených označením;

lásky křídla pozemčanům
ku nebeské vlasti dává,
ze člověka pozemského
duchovní se člověk stává.

Cím víc příroda se tlumí,
tím nás větší navštěvuje
milost vlitá a po Božím
obrazu nás obnovuje.

(Pokračování).

Ředitel JOS. M. KADLČÁK.

Příští úkoly katolických vzdělanců.

Křesťanská společnost lidská není útvarem jednolitym, nýbrž složkou různých prvků společenských, jejichž kořeny hluboce zapuštěny jsou ve spořádané rodině křesťanské. Z rodiny pak jako zdroje společného rozvětňuje se lidstvo v jednotlivé třídy, stavy a skupiny dle zaměstnání, vzdělání, majetku a nadání jednotlivců. Pokud jednatel je členem rodiny, společný má zájem s ostatními sourozenci a rodiči: ukojití potřeby tělesné i duševní způsobem, jež vázán jest společenským řádem všeobecně uplatněným a opřeným jednak zvykem i mravem zděděným, jednak zákonem Božím i světským. Jakmile však členové rodiny opouštějí rodiný krb svůj a na samotnou pout životní se dají, už zájmy třeba sobě nejbližších se rozcházejí, mnohdy i křížují. A tu se jednotlivci již neřadí jenom dle rodinné příslušnosti, nýbrž tvoří skupiny zájmové, povstávají třídy, stavy, jež pak v celkové

soustavě společenské uplatňují se podle moci a váhy získané rodem, majetkem i vlastní prací a vyspělostí jak tělesnou tak i duševní. Mnohdy zájmy rodiny, ba i zájmy skupin rodin příbuzných, rodů a kmenů jsou totožny se zájmy třídními stavovskými a to potud, pokud jednotliví členové rodiny volí sobě totéž zaměstnání, žijí v těchže poměrech jako ostatní sourozenci, na příklad zemědělstvím, řemesly, obchodem se živíce.

Častěji však a to velmi záhy členové téže rodiny obracejí se k různým povoláním, volí sobě různý způsob práce a zaměstnání a tu již zájem rodiny neshoduje se všem se zájmy třídními jednotlivých členů téže rodiny, ba nezřídka dosti ostře se křížují. Příklad nám věc objasní. Rodina rolnická má několik synů a dcer. Jakmile dospívají, buď rodičové podle vlastní zkušenosti a rozhledu každému určí příští povolání, životní úděl mu přiřknou anebo každý sám vybere si obor práce, druh povolání pro život vezdejší. Jeden jde na řemeslo, druhý do škol, třetí se věnuje obchodu, poslední na usedlosti zůstane rolníkem. Co myslíte, budou zájmy a úkoly těchto sourozenců stejné? Všichni téhož jsou původu, a jak rozcházetí se budou na své dráze životní, jak rozdílné ba často protichůdné budou zájmy jejich, jak houževnatě bude syn rolník hájit své třídní zájmy proti výstřelkům soutěže bratra obchodníka a ten zase jistě půjde v řadě s cizími mu rodem příslušníky stavu řemeslnického v obraně proti domnělým třeba přehmatům třídy obchodnické. A což dcery? Jedna stane se učitelkou, druhá se provdá za úředníka, třetí na selském dvoře musí pečovat o svou rodinu rolnickou. Zdaž netáhne selka ku svému stavu? Anebo snad choť úředníka bude bránit manželi, aby se nedomáhal pohodlnějšího živobytí a větších příjmů proto, že by sestra selka v podobě zvýšených daní a poplatků tím utrpěla? A tak povstávají rozpory a záhady společenské, sociální, jež nabývají rázu až rozvratného, revolučního, jakmile sobectví jednotlivce i tříd společenských, nabývá převahy a stává se jediným vodítkem jedinců i celých společenských vrstev.

Aby se takové rozvratné proudy v lidské společnosti nestaly činitelem rozhodujícím a sobectví nebylo jedinou pohnutkou práce a činnosti jak jednotlivce tak i stavů, tomu zabrániti má řád mravní, Kristem daný, v katolické církvi po všechny věky věrně střežený, jenž vybudován byl na dvou hlavních pilířích naší mravouky a jimiž po věky jsou přikázání: Nečiň bližnímu, co sám nechceš, aby tobě bylo činěno, a druhé: Miluj bližního svého jako sebe samého.

Dokud rodina, rod, národ i ostatní mocnosti a všechna lidská společnost na těchto základních pravdách budovati bude společenské řády a zákony, proniknuté křesťanskou spravedlností, dotud dovedeme překlenouti rozpory a třídní neb stavovské zájmy sebe protichůdnější dají se tak srovnat, že obstojí jedinec i rodina, obstojí křesťanská společnost jako celek bez hrozných záchvatů a otřesů rozvratných, jež se vždy rodí z nezkraceného sobectví ať jednotlivce, ať třídy anebo stavu, jakmile zájem jednoho se klade nad zájem celku. A tu octl jsem se u prvního úkolu (a snad hlavního) katolického vzdělanstva či inteligence: slovem, příkladem i činem všude spolupůsobit k tomu, aby společenské protivy nerostly v hory nepřekročitelné, rozpory třídní a stavovské nestaly se prvkem rozkladným, kterýž jako lučavka porušuje staleté základy spořádané společnosti lidské.

Velikým úkolem je to zajisté pro katolické vzdělanstvo, že jemu jest vyhrazeno býti strážným andělem v křesťanské rodině, jakožto základu našeho řádu společenského, ale též býti andělem strážným všem slabým, utiskovaným a pronásledovaným. Úkol ten vyžaduje neobyčejné síly ducha, mohutnost tělesnou, vyspělost mravní, jež nedají se získat obratem ruky pouhým úmyslem dobrým, nýbrž vyžadují úmorné přípravy a cvičby v podobě studia všech záhad společenských, původu a významu všelikých zjevů sociálních, jakož i prostředků k nápravě směřující. Vyžaduje hlubokého studia všech otázek společenských, ale i neobyčejné vyškolenosti a zdatnosti ve všech oborech práce sociální v těch třídách a vrstvách, jež stávají se kdysi působištěm vzdělanců katolických po přípravném studiu středo- a vysokoškolském. A toť další úkol a předúležitý, jakýž čeká katolické vzdělanstvo: připravit se svědomitě a důkladně každý ve svém oboru na příští své poslání v lidu. Nemohou a nemají míti všichni příslušníci třídy vzdělanců stejné působiště. Jedny životní úkol povolá do měst, jiní na venkově se octnou a tam se uplatní. Jak potřebno je, aby přípravné studium tak bylo řízeno, aby vyzbrojilo každého pro budoucí činnost již ve škole, kromě toho však též — a toť zase jeden z důležitých úkolů vzdělanstva — soukromým studiem, cestováním, účastí na příslušných počinech vyzbrojiti tělo i ducha zásobou vědomostí i zkušenostmi jichž třeba je, aby každý dovedl úspěšně a účinně zasáhnouti do všeho, což kolem nás se děje, a sice zasáhnout obranně i výbojně. Naše doba na příklad účinně provádí dávnou pravdu: Ve zdravém těle zdravý duch, jednak zdravotnictvím, jednak tělocvikem. Jak nutné je, aby každý z našich vzdělanců, ať jeho příští působiště je v městě nebo na venkově, znal důkladně alespoň základní pravidla zdravotnictví a tělocviku. Vždyť zhusta bude povolán, aby stal v čele našeho hnutí orelského, aby sám byl cvičitelem omladiny katolické, byl rádcem a pomocníkem dospělým ve všech záležitostech životních. Je třeba, aby vzdělanec katolický dovedl býti lidu rádcem a pomocníkem v různých záležitostech hospodářských a obchodních jako jednatel, účetní, předseda v zádruhách, družstvech, společenstvech a jednotách. Což tu třeba znalosti zákona spolčovacího i ostatních zákonů a nařízení věci se dotýkající. Kolik znalostí právních, obchodních třeba každému, aby dovedl poraditi, pomoci v čas potřeby.

Jak želi na př. lid venkovský, když kněz, učitel, lékař, úředník nedovede mu poradit ve věcech nejvšednějších! Jak klesá váha vzdělance, když lid pozná, že kromě záležitosti svého povolání — a tu třeba dosti chabě — v ničem se nevyzná, ničemu nerozumí, nic nedovede. A nejinak v městech. Vzdělanec byť sebe byl učenější ve svém oboru, pak-li v denních potřebách a záležitostech nedovede býti spolehlivým rádcem a pomocníkem, mnoho cti a váhy nezíská, byť sebe více ukazoval na svou učenost a důstojnost, třeba jenom domnělou. Katolický vzdělanec má býti lidu tím, čím kdysi národu bývala šlechta: vzorem a příkladem ušlechtilé vyspělosti mravní a povýšenosti nad hrubostí a nízkostí davu třeba zdánlivě vzdělaného. Marné jest pokřikování: Já jsem katolický inteligent, pak-li životem svým názorně to neukazuje. A toť další, předúležitý úkol katolických vzdělanců: býti okolí, v němž působí, zářivým příkladem ušlechtilé neporušenosti mravní, vědecké i praktické vyspělosti, zdatnosti a mužné neohroženosti, jakož i společenské uhlazenosti.

A poněvadž úhlavním nepřítelem ušlechtilosti všeliké je hrubé požitkářství bezmezné, jež z pravidla je hlavním zřídlem veškeré bídy tělesné i mravní, jedním z hlavních úkolů vzdělanců katolických je ukáznění sebe a zocelení vůle vlastní, aby každý dovedl za všech okolností zachovat patřičnou míru v požitcích jakýchkoliv. Nepravím: inteligent nesmí lihovin se dotknout, nesmí si zakouřit, nesmí si v karty zahrát, nesmí celé noci v hospodě prohýřit, nesmí vše do posledního haléře vydat na zábavy různé. Ale to pravím s plným přesvědčením mnoholeté zkušenosti. Marné výtky vaše lidu, že se oddává pití, karbanictví, hýření, marné vaše řeči o mravní pokleslosti jiných, sami-li sobě nedovedete položit úzdu zdrženlivosti ve všech požitcích, kteráž u nejsilnějších jedinců jistě se časem vyhraní až k úplnému odříkání.

Úkolem vzdělanců jest učiti lid mírnosti, zdrženlivosti, spořivosti a jiným ctnostem společenským a mravním, ale ne jenom slovem nýbrž hlavně příkladem. Vždyť víte, že ne slova, ale skutky přesvědčují, táhnou. Což platná sebe krásnější řeč o kterékoliv ctnosti, když řečník sám na oko stavi protichůdnou neřest. A jak chcete zjednat nápravu u jiných, když nedovedete napravit sebe.

V tomto směru katolické vzdělanstvo neoctlo se ještě ani na počátku velikých svých úkolů obrodných a já bych věru věčně Pánu Bohu děkoval, kdyby dnešní rozprava stala se počátkem a východištěm hnutí obrodného v prvé řadě mezi námi, kdož o sobě pravíme, že nad davy vyspěli jsme vzděláním a vědomostmi. Zbudovali bychom zajisté nádherný památník velehradským sjezdům katolického vzdělanstva, kdybychom dnes zde položili základy k velikému hnutí obrodnému, jehož účel i cíl dá se vystihnouti slovy: Vyhoďme z řad svých požitkářství a rozmařilost tělesnou i mravní, zdrženlivostí ve všem, což k ní svádí.

Národ náš má ve svých zpěvech, krojích, výzdobě umělecké, obydlí, oděvu, ve svých převzácných pořekadlech, samorostlém právnictví, výchově národní převzácné památky původní, prastaré kultury slovanské, odlišné od kultur jiných národů a nad ně vynikající netoliko původností, nýbrž i účelnou ušlechtilostí a dokonalostí jak obsahovou tak i tvarovou. Jak vděčný úkol vzdělancům katolickým kyne na tomto poli. Jak záslužné dílo kulturní i národní a sociální vykonají, když zbytky dávné vzdělanosti slovanské zachovají věkům příštím, naučí lid netoliko lásce k své osvětové dávnověkosti, nýbrž i ukáží mu, jak lze i v nynější době umělecky a společensky zužitkovat umění domácí, starodávné. Jak lze vyzdobiti moravskou domácnost těmi zbytky umění dědů a prababiček a tak zachovati alespoň poslední stopy oné velké a proslavené vzdělanosti slovanské, kteráž na Moravě již kvetla v dobách, kdy sousedé naši ještě žili v hrubém stavu polodivokosti.

Národnost v době naší již takměř výhradně se určuje podle řeči, již se v rodinách mluví. A ryzost, neporušenost, čistota řeči je měřítkem národního sebevědomí, ukázněnosti, vyspělosti lidu. Nuže, jaký úkol v tomto směru plniti má katolické vzdělanstvo? Má následovati příkladu oněch přihrublých nevzdělanců a mělkých polovzdělanců, kteří tím chtějí vymknout se nad okolí a vzbudit domnění jakési povýšenosti vědecké, že proplétají řeč svou neslovanskými názvy a mluví jazykem, o němž těžko říci, zdaž je více německým, francouzským čili ještě českým.

Čtete noviny odborné i denní, spisy prý učené i lidové a suďte, zdaž psány jsou řečí slovanskou. Vždyť se to v nich hemží samým ismem, iškem, samé „odbornictví“, názvy i skladba, ba všecko větosloví čpí cizinou a připomíná neslovanský západ.

U nás již se mluví a píše po většině tak, že tomu „spisovnému“ jazyku novočeskému Moravan nerozumí, Slovan k němu se nehlásí. A přece náš jazyk slovanský nad jiné povýšen a posvěcen tím, že kromě latiny a řečtiny, jediný byl povznesen k významu jazyka bohoslužebného.

Jazyk je dar Boží, a proto hřeší, kdož tento převzácný klenot znehodnocuje, znešvařuje cizomluvy. Člověk skutečně vzdělaný jistě považuje nečestným a nedůstojným sebe snižováním jakékoliv porušování jazyka. Tudíž úkolem nad jiné důležitým jest nám zachovati a šířiti jazyk rodný v původní čistotě a přesnosti jak v řeči tak i v písmě a toto převzácné dědictví otcův nezkrácené a neporušené zachovati budoucím v kráse a leposti bývalé.

Marná však práce všeliká k obrodě a zachování rodu směřujících, jakmile pozbude sídla svého, půdy rodné. Národ žije a rozkvétá potud, pokud sedí na své hrudě. Jediný národ na světě je výjimkou, jediný národ bezzemků trvá a zachová se do skonání světa, jako svědek umučení a vzkříšení Spasitele, jak mu určil Bůh, když po celém světě rozptýlil Israelské. Každý jiný národ zmírá a zaniká, jakmile pozbude sídla, půdy své vlastní. A tož úkolem nad jiné důležitým jest nám všem, vzdělcům katolickým pak jako vůdcům a učitelům lidu v první řadě přísluší, aby netoliko sami lnuli k rodné hrudě láskou vděčnou nýbrž učili též lid správně hospodařiti, aby sídlo své, půdu naší vlasti zachoval synům a dcerám slovanského rodu, aby nezahynula čeleď cyrillo-methodějská.

A konečně poslední úkol třeba připomenouti, jenž čeká vzdělance katolické. Stalo se takměř příznakem vzdělců novodobých, že považují a prohlašují nevěru za výsledek vědeckého snažení a bádání.

Mylné domněnky racionalistů francouzských a rozvojistů anglických pověstným Darwinem vedených svedly učené polovzdělance na scestí, ba zavedli je až k nedůstojnému člověka popíračství Boha. Raději bratry němé tváře chtějí býti v pýše bezmezné, nežli syny Božími. Tento proud nevěrecký z vyšších vrstev společenských, kdež původně pěstován byl více jako kratochvílná hříčka než-li vážné studium, pronikl pozvolna do vrstev nižších a jako duševní mor nakazil lid důvěřivý, ale neprozíravý. Ne tak ani slovo, jako příklad nevěrecký svádí lid k bezvěří. Na vzdělcích katolických je, aby přesným životem náboženským, nadšenou horlivostí ve službách nebes Královny příkladem napravili, což s hříšnou lehkomyšlností zaseli po nivách moravských přihrublí polovzdělanci z tábora pokrokářského a socialistického. Učit lid netoliko věřit v pravdu věčnou na Golgotě zpečetěnou, ale hlavně učit lid podle víry žítí a ve všem se jí spravovati i řídití, tož úkol katolických vzdělců nejpřednější a nejcennější nyní i v budoucnosti a tomu žehnej Bůh.

Dr. JOS. KRATOCHVIL.

Věda a víra.

(Volné listy).

VI. Abaelard.

Abaelard a sv. Anselm jsou dvě jména, jež vždy se vyskytují vedle sebe. Nejen osudy životní, ale i stejná myšlenková práce sblíží tyto dva velikány ducha. V dějinách filosofie jsou oba průkopníky nových proudů myšlenkových. Kdežto sv. Anselm dává sice přednost víře před vědou, ale přece jen možný důraz klade na vědu a rozumové vysvětlování víry a dogmat — uznává již Abaelard rovnováhu mezi vírou a vědou, nedává přednost ani víře ani vědě. Filosofie i theologie mají stejná práva, ba ona předčí tuto.

Abaelard jest zakladatelem t. zv. disputační metody scholastické, metody to charakteristické pro celý středověk: Nejprve předvedou se různé názory pro nebo proti jisté thesi. Pak vyvrátí se různé námitky, aby řešení bylo zcela zřejmé. Nejlepší znatel středověké filosofie Jesuita H. Denifle praví, že tato abaelardská metoda byla základem pro všechny Quaestiones a Disputationes pozdějších dob na poli filosofickém, theologickém, kanonistickém i civilně právním“. (Archiv für Lit. u. Kirchengesch. d. M. I. S. 620.)

Petr Abaelard narodil se roku 1079 v Palais, vzdělal se ve školách Roscelinově a Vilema ze Champeaux. Pak otevřel si sám školu filosofickou a učil na nejrůznějších místech. Jest skutečným zosobněním nestálosti tehdejších kočovných dialektiků. Později věnoval se i theologii a vyučoval jí nejdříve v Laona, později i v Paříži. Jeho vášeň disputační byla známa daleko široko. V této době zamiloval se do Heloisy, neteře kanovníka Filberta, oženil se s ní, ale byl strašně potrestán. Z hanby a bídy odešel do kláštera sv. Dionysia. Ale i odtud s četou žáků odešel do samoty a počal vyučovati theologii a vědám světským. Chtěl žáky přivést k pravé moudrosti. Na dvou synodách v Soissonsu r. 1121 a v Sensu r. 1141 byl odsouzen. Vždy se však ospravedlnil. Zemřel 1142 na cestě do Říma.

Abaelard jest filosof velmi zajímavý. Ne neprávem nazván byl „rytířem dialektiky“. Celá jeho povaha byla bojovná, dialektická. Sa tournure d'esprit l'incline vers la dialectique plus que vers la spéculation métaphysique, et on retrouve dans ses ouvrages les traits de son caractère: un besoin de critiquer les autres et de se vanter lui même praví velmi správně De Wulf ve své „Hist. de la Phil. méd.“ str. 222.

Spisy Abaelardovy jsou většinou polemické. Proti Roscelinovi byl spis De unitate et trinitate divina (z r. 1119). Nejznámější ovšem jest kniha Sic et non a Introductio ad theologiam. Ethický spis byl Scito te ipsum.

O disputační metodě zavedené v knize Sic et non (Ano a ne) jsme se zmínili již výše. Zbývá promluvit o filosofii Abaelardově vůbec a řešení našeho problému vědy a víry.

Dva hlavní problémy zajímaly Abaelarda: dialektický o t. zv. pojmech všeobecných (— universalia —) a theologický — tajemství nejsvětější Trojice. V nauce o universalích bojuje stejně prudce proti Roscelinovi jako proti V. ze Champeaux. Ale ani jeho vlastní nauka není zcela jasná. Všeobecné jest to, co možno říci o mnohých — *natum praedicari de pluribus*. Není to tedy pouhé slovo (— vox —), nýbrž spíše jméno (— sermo, nomen —) t. j. řeč ve vztahu k obsahu. Tím tedy uznává existenci obecných pojmů jako forem poznávacích a objektivní jejich hodnotu.

V theologickém spisu *De unitate et trinitate divina* učí oproti tritheistickému názoru Roscelinově přísné jednotě. Vycházejí z pojmu nejvyššího, nejdokonalejšího dobra, hledá v něm nutně moc, jež vše zmůže, co chce, moudrost, jež vše chápe, lásku, jež vše nejlépe spořádá. Tak prý již Plato pojal božskou bytnost, když mluvil o Dobru, Duchu (Nus), Ideách a Duši světové. Patrně, že tři božské osoby u Abaelarda značí jen tři různé přívlastky, že tedy nauku trinitářskou mění modalisticky.

Abaelard jest také jedním z největších moralistů své doby. Jeho studie o hříchu, svobodě a milosti jsou velmi hluboké. Při ocenění skutků klade hlavní váhu na úmysl: ne skutek, nýbrž úmysl působí hřích nebo ctnost. Co není proti svědomí není hříchem, byť mohlo býti i klamným. Patrně, že Abaelard hlásá úplný ethtický subjektivism.

Proti mylným naukám Abaelardovým ve smyslu theologickém vyvstal mocný odpůrce sv. Bernard z Clairvaux. V bojích těchto dvou velikánů promluvalo celé století, projevilo své snahy po svobodě, touhu po svobodě, ale zároveň objevil se pevný zákon Kristův a síla církve křesťanské! Abaelard podlehl, ale vliv jeho na budoucí práci myšlenkovou byl nesmírný.

Podle Abaelardovy knihy *Sic et non* psala celá řada spisovatelů t. zv. sentence, pouhé to eklektické zápisy jiných starších myšlenek. Nejznámější jest přímý žák Abaelardův Petr Lombardus († 1164 v Paříži), jehož kniha *Quatuor libri sententiarum* byla snad nejznámější knihou filosofickou 12. století. Podle Petra psali zase Petr z Poitiers, Magister Bandinus, Robert z Melun, Magister O'mnebe a jiní.

VII. Mystikové.

Mystika křesťanská vyvíjela se paralelně s filosofií a theologií scholastikou. Avšak skutečný rozkvět její spekulace začíná teprve stoletím dvanáctým. Byly sice již koncem 10. a 11. století snahy exklusivně theologické, jež přísně odmítaly světské vědy a světskou literaturu, jež bránily se proti tomu, aby dialektika zavedena byla i do theologie, ale uvědoměle a mocně vystupují snahy tyto teprve v mystice 12. století.

Jak definovati mystiku? Kmen slova jest *my* (— idea — zavřítí, upevnění) a značí tedy obecně snahu, jež vede člověka k tomu, aby se s Nekonečnem sjednotil způsobem tajným a intimním. Praktický mysticism jest tedy co nejužší spojen s náboženstvím. Jest jakýsi mohutnější projev náboženského citu. Proto náboženský skepticism úplně odmítá mysticism.

Mystika spekulativní pak jest věda čerpající z této snahy. Předmětem jejím jest popis vztahů a přímé spojení duše s Bohem a vysvětlování pořádku světového dle tohoto spojení.

Spojení vyžaduje kontemplace, jež objevuje rozumu velikost a velkolepost Nekonečna, končí pak přilnutím k Bohu, objetím Boha. Spojení s Bohem jest nejvyšší cíl duševní činnosti, vše ostatní jest vedlejší.

Dle toho dělí se mysticism na pantheistický a nadpřirozený. Mystika pantheistická stotožňuje bytnost lidskou s bytností božskou, zbožňuje člověka, aby jej přiblížila k nekonečnu. Mystika nadpřirozená čili theologická učí, že mystické intuice jsou dílem nadpřirozeného zasažení božího.

Hlavní známky, jež nalzáme při každé mystice jsou tyto: a) Vysoké sfery mystické kontemplace hodí se výtečně k popisům básnickým. Proto časté užívání alegorií, personifikací, symbolismu. b) Když spojení duše s Bohem jest cílem mystiků, tu filosofové mystičtí jednají nejraději o problémech psychologických a mravních. Řídí se radou sv. Augustina a věnují pozornost jedině člověku vnitřnímu, zdůrazňují dualism duše a těla boj duše za osvobození od těla. c) Nejexaltovanější mystikové pohrdají vůbec vědou lidskou a na místo její kladou afektivní víru.

Středověk, doba to živoucí víry, jest přirozeně zlatým věkem mystiky: mystikové praktičtí uzavírají se ve svůj devotní život, spekulativní píší knihy mystické.

Z mystiků 12. století nejvíce vynikli: sv. Bernard, Hugo a Richard od sv. Victora.

Skutečným zakladatelem vědecké mystiky jest doctor mellifluus sv. Bernard z Clairvaux (1091—1153). V 23ti letech vstoupil do kláštera a stal se brzy opatem v Clairvaux. Jeho činnost sociální, politická a náboženská jest přímo ohromující. Z jeho spisů jmenují: *De diligendo Deo*, *De contemptu mundi*, *De consideratione*, *De gradibus humilitatis et superbiae*.

Sv. Bernardovi jest veškerá theorie a spekulace pouhým prostředkem k cíli — k bohumilému životu. Intuitivní jeho duše nehleď a nehleď dlouho, nýbrž spíše přijímá osvětlení z plamenů lásky, z nadšené vůle. Jeho mystika jest však zajímavá po stránce psychologické a ethické.

O spojení duše s tělem soudí, že jest *unio nativa*, tedy původní a přirozené. „Poněvadž Písmo praví, že Bůh všechno stvořil pro sebe sama, má se stvoření docela přizpůsobit svému původci. Třeba tedy, abychom se přenesli v týž stav myslí t. j. jako Bůh chtěl, aby vše bylo pro něho samotného, tak i my máme chtít, aby vše, co bylo a jest, ne pro nás, ale pro Boha, ne pro naše blaho, ale pro jeho vůli bylo. Pak bude blažiti vědomí, že ne naše potřeba ukojena nebo štěstí zjednáno, ale že jeho vůle na nás a vzhledem k nám byla splněna. O to též denně prosíme v modlitbě: Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. Ó lásko svatá a cudná, o sladký, líbezný cite,

ó, ryzí a čistý úmysle! Tím čistší a ryzejší, protože ničeho vlastního jemu více přimícháno nezůstává; tím sladší a líbeznější, protože vše, co člověk cítí, jest docela božské. Nalézati se v tom stavu znamená býti obožen. Jako nepatrná kapka v množství vína docela se mizet zdá, přijímajíc chut a barvu vína . . . , tak potom ve svatých lidské vědomí způsobem nevyhovitelným se musí rozplynout a docela ve vůli Boží přejít. Jak pak by jinak Bůh byl vše ve všem, pakli by něco z člověka v člověku zbylo? Zůstane sice podstata, ale v jiném tvaru, v jiné slávě a moci.“ — — Ztratit jaksí sebe, jako by tě nebylo, a nevědět o sobě vůbec a býti zbaven sebe a skorem v - niveč uveden, to jest nebeské obcování a ne lidské zakoušení.“

„Bernardova mystika“, praví Dr. Lang ve svém „Susovi“, připadá mi jako intimní kaple v ohromném chrámu církve, zasvěcené ukřižované Lásce, do níž se uchyluje jeho zamilovaná duše z vřavy životní, aby se oddávala sladkým meditacím . . . . . Ponořuje se do moře utrpení Krista-člověka a očištěna hořkými jeho vodami vzlétá — jako bílá holubice — do náručí Krista-Boha. Utrpení a láska jsou dvěma póly bytosti Kristovy. Jeho láska povznesla utrpení na prestol boží. Křesťanství jest náboženstvím utrpení a Bernard prvním velikým básníkem ukřižované Lásky.“ — — —

Hugo od sv. Viktora narodil se r. 1097 jako syn hraběcí; u sv. Viktora věnoval se činnosti učitelské a spisovatelské. Zemřel r. 1141. Z jeho spisů jmenují *Didascalicon*, *theorie svobodných věd* jakožto přípravy ke studiu theologickému. *Summa sententiarum* a *De sacramentis Christiane fidei* jsou nejvýznačnější jeho díla.

Hugo nestavěl se příkře proti vědám světským a vzdělání humanitnímu jako na př. sv. Bernard a jiní mystikové, ba naopak uznává vše, co dobrého ve spisech antických. Proti čemu však staví se nepřátelsky jest dialektika, kterou snažil se nahraditi mystikou s její vřelostí citovou a básnickým vzletem.

Filosofie jest mu vědou, jež objímá vše, co člověk vírou i spekulací rozumovou poznati může. V posledním cíli jest mu však láskou k božské moudrosti, přátelství s Bohem samým. Existenci Boha dokazuje přirozené hloubání a proto uvádí přesvědčivé důkazy jsoucnosti boží. Bůh existuje jako tvůrce lidské duše, jež z hmoty se vyvinouti nemohla ani vždy neexistovala. Stvoření jest tu pro člověka a člověk ke službě boží. Třemi stupni povznáší se člověk k nejvyššímu poznání: představou (*cognitio*), přemítáním (*meditatio*) a nazíráním (*contemplatio*). Kontemplací proniká duše bytnost nekonečné bytosti svého Stvořitele.

Žák a nástupce Hugův Richard od sv. Viktora († 1175) omezil se na pouhou theologii. Napsal vedle četných jiných knih *De trinitate* a *De arca mystica*. Vedle tří stupňů poznání hláсанých Hugonem uznává ještě *elevatio* a *alienatio*, jakousi nadpřirozenou extasi.

Ostatní mystikové svatoviktorští pohrdli již úplně filosofii, ba jeden z nich nazývá ji uměním ďábovým a píše ostře proti všem předchozím filosofům, zvláště Abaelardovi a Petru Lombardovi.

VIII. Alanus ab insulis.

Světskou vědou humanisticko-filosofickou a vírou theologickou smířili

dva mužové předchůdcové to slavné doby scholastické filosofie: Jan Saresberiensis a doctor universalis Alanus ab insulis.

Prvý z nich Jan narodil se mezi 1110—1120 v jižní Anglii, vzdělal se ve Francii a zemřel jako biskup r. 1180. V letech 1159—1160 složil dva hlavní své spisy: *Policraticus sive de nugis curialium et vestigiis philosophorum* a obranu logiky *Metalogicus*.

Láska k Bohu jest mu nejvyšším cílem filosofie. Cesta k pravdě jest ozářena božským vnuknutím a milostí Boží. Základem každé vědy jest gramatika, k ní druzí se logika. Postup poznávací děje se od smyslů, paměti a obraznosti k abstrakci a rozumování. Rozum chápe bytné formy věcí, intelekt příčiny věcí. Obecniny nejsou ani pouhá slova ani formy od věcí odloučené, nýbrž formy rozumové.

Celkový výsledek práce filosofické předchozích století podal Alanus ab insulis ve své knize *Ars fidei catholicae* — apologii to hlavních nauk církevních proti Židům, Mohamedánům haeretikům. O životě jeho nemáme mnoho zpráv. Narodil se kolem 1128 a byl učitelem v Paříži. Zemřel v Citeax r. 1202. Hlavní jeho spisy jsou: *Tractatus contra haereticos*, *Regulae de sacra theologia*, zmíněná *Ars fidei catholicae* a dva spisy výlučně filosofické *De planctu naturae* a filosoficko-theologická encyklopedie zvaná *Anticlaudianus*.

Význam Alanův nespočívá tak v originalitě myšlenek, jako v souladění nejrůznějších názorů filosofických předchozí doby. Synthetický jeho duch dovedl odíti své ideje rouchem poetickým a řízností polemikou vynikl ještě nad Jana ze Salisbury. Proto také spisy jeho jsou nejdůležitějším pomníkem humanismu a literatury vůbec ve století XII t. O poměru vědy a víry soudí, že jsou sice *diversa*, ale nikoliv *adversa* — různé ale ne protivné.

Přeceňované logice vytknul Alan správné meze. Z jeho logických teorií jest nejzajímavější methodologické pojetí filosofie; jest jedinečný případ středověku, že totiž Alan zdůraznil absolutní práva metody *mathematico-deduktivní*. Důkazu rozumovému nutno dáti přednost důkazy z autority, *quia auctoritas cereum habet nasum i. e. in diversum potest flecti sensum*.

Nejvíce pílě věnoval Alan psychologii a metafysice. Jeho metafysika jest inspirována Boëtiem a nepřímou Aristotelem, ač zase v nauce o materii a formě od Aristotela se značně odchyluje. Prvá látka jest jakýsi druh *chaosu dávného* (*chaos antiquum*); forma jest vlastnost či souhrn vlastností věci.

V psychologii obrací filosof ostrovní pozornost k přirozenosti duše. Dokazuje pak nehmotnost, jednoduchost a nesmrtelnost duše. Pojetí augustinsko-pythagorejské převládá v psychologii Alanově.

Úplné, adaequální poznání Boha jest člověkem nemožno, ježto ani smysly tu nestačí, když Bůh jest nehmotný, ani rozum, když nemá formy. Poznáváme tedy Boha pouze negací, srovnáváním a příčinností — ergo

nedostatečně. Mezi Bohem a lidmi jest prostředníkem příroda, Dei auctoritas vicaria, jakási duše světová, řídící vesmír.

Alanus ab insulis jest poslední jméno vyznačující století dvanácté. Pohlédneme-li zpět užaseme nad obrovskou prací a pokrokem v myšlence filosofické. Pojmy vyjasněny a přesně vyhraněny, obor zkoumání duševního znamenitě rozšířen, sebevědomí utvrzeno, usoustavění vědeckého poznání krásně vykonáno. V Alanu zazářila již filosofie scholastická plným leskem před nejslavnější svou dobou ve století následujícím.

BOHUMIL STAŠEK:

O reformě náboženského vyučování.

(Referát přednesený na schůzi západočeských katechetů v Plzni).

Cítíme všichni až příliš ono bolestné a nepopíratelné faktum, že náboženské vyučování nemá za dnešních dnů onoho vlivu na duševní a mravní vývoj naší mládeže, jak bychom si ze srdce přáli. Jen malý úrok nese namahavá práce kněze-katechety, jenž snaží se všemi silami svými rozezvučeti ušlechtilé struny dětského srdce a naladiti je k mravnosti a ušlechtilé zbožnosti. S bolestí pozorujeme, že ze škol vychází mnohem méně mládeže náboženské, než do škol vstupuje. Zjev ten jeví se zvláště markantním způsobem u mládeže středoškolské, u níž není řídkým případ, že s poslední náboženskou hodinou odhazuje se též náboženství pro život a praxi.

Již tato okolnost nutí katechetu, aby přemýšlel o příčinách, jež maří jeho vliv na duševní rozvoj mládeže a hledal způsob, jímž by zvýšil účinnost náboženské výchovy. Povinnost ta jeví se ještě naléhavěji, povážíme-li, jak všeobecná didaktika a vědecká paedagogika za našich dnů znamenitě se rozvíjí. Není možno bez lítosti srovnati celý ten utěšený rozkvět literatury paedagogické s naší methodou náboženskou, jež ve svém vědeckém vývoji tak žalostně za ní pokulhává. V ostatních oborech vyučovacích již dávno přišli k poznání, že nelze staré, bývalé metody pokládati za nejvyšší, nedotknutelnou normu. Pouze v oboru z celého učiva nejdůležitějším — ve vyučování sv. náboženství — shledáváme se ještě neustále se světlavým, stereotypním přidržováním se starých, dochovaných method. A přece jest třeba zvláště dnes, kdy u rodičů náboženského indiferentismu přibývá, že dítě na mnoze slyší doma pravý opak toho, co se mu v náboženství za pravdu klade, — aby katecheta vyučování náboženství dětem a času akkomodoval, methodu svou zdokonaloval, na vymoženostech druhých odborů paedagogických budoval, aby kráčet s duchem času . . . Čím bohaprázdňější poměry světa a čím pokročilejší paedagogika a didaktika, tím obtížnější úkol katechetův, ale tím větší také naše povinnost methodu katechetickou zrevidovati, zdokonaliti a kde bude třeba — nebojme se toho slova! — zmodernisovati . . .

Dnes chceme o té věci pojednati — otevřeně, upřímně, jak nám láska ku pravdám náboženským a péče o náboženskou výchovu mládeže káže. Ovšem — vyznávám hned předem, že úkol můj není snadný.

— Proč? —

Jsou u nás dosud lidé až příliš konservativní, kteří nechtějí uznati, že pokrok věd paedagogických nemůže býti bez vlivu na vyučování sv. náboženství. Takoví hledí jen s nedůvěrou na naše thema. Jiní jsou opět až příliš pokrokoví. Chtěli by reformovat a bořit všechno, co dávné věky vystavěly. Blahoví i tito — boří, ale stavět nedovedou. Mimo to tísní nás obava, abychom neopakovali věci dávno povědomé! A těžko také mluvíti krátce o předmětu, o němž by se daly psáti celé knihy . . .

* * *

Za hlavní příčinu neúspěchu náboženské výchovy pokládají přední paedagogové jednostranný intelektualismus, který opanoval cele pole náboženské výchovy. Náboženství vyučuje se na mnoze jako jiným předmětům: počtům, zeměpisu, dějepisu . . . V jedné hodině se látka uloží, v druhé se uložená stať odříká. Kdo umí, jest pochválen, kdo neumí potrestán. A tak žák nabývá pouze rozumové techniky, vědomostí, které na vývoj jeho charakteru nemají žádného vlivu. Ale kde najíti potom — pro Boha — prostředek, jímž by se rozezvučely jemné struny dětského nitra, čím lze potom rozehráti dítě k lásce, pravdě, mravnosti a zbožnosti . . . ?

A přece víme všichni, že jest třeba, chceme-li míti ze svěřených dětí jenom řádné, praktické křesťany, aby již ve škole učily se nejen znáti Boha a zjevení pravdy, nýbrž i žítí dle víry, dle náboženství, žítí ne sobě, nýbrž bližnímu, milovati se, pomáhati si, v potřebách ujímati se chudých, opuštěných . . . Zkrátka — projevovati náboženství životem, neboť víra bez skutků je mrtva.

Ale tohoto cíle nedosáhneme, dokud nás bude ovládati snaha, abychom hlavu dítěte co nejvíce naplnili náboženskými vědomostmi, dokud budeme věřiti, že jest třeba co nejvíce katechismu, liturgiky a různých pouček, aby vnitřní zbožnost se v dětských srdcích rozvíjela a upevnila. Doufá se přímo slepě v divotvornou moc vědění, jakoby i nepřátelé náboženství nevyzna-
menávali se mnohdy znamenitou znalostí pravd náboženských.

Jak hluboce vězíme v tomto — nazval bych to — didaktickém materialismu, toho příklad máme na naší osnově.¹⁾ Na osnově, tomto posvátném zákoníku učitele!

Tak na př. v roce první sv. zpovědi a sv. přijímání, kdy zvláště jest povinností katechety dotknouti se duší dětských co nejdojemněji a připravit je pro vyšší, křesťanské pojetí života, předpisuje na našich školách předepsaná osnova látky na 170 stránkách se 700 odpovědmi na věroučné, mravoučné, liturgické a biblické otázky. To přímo křičí! Málo znamená zde mnoho.

¹⁾ Osnova kat. nábož. ve školách obec. a měšť. z r. 1891.

A Herbart pravil: „V množství leží největší nebezpečí pro náboženskou výchovu.“

Při této neblahé snaze vštípiti dětem do paměti pokud možno největší quantum věroučných, mravních, liturgických a dějepisných vědomostí zapomíná se ovšem nejen, aby se srdce dítěte zušlechtilo, ale také, aby látka učebná byla rozumu dítek přiměřená. Zdá se, že pro katechetiku jest psychologie dítěte neznámým oborem, věci dosud neoceněnou.

I toho můžeme uvésti hojnost dokladů!

Sami mnozí rodičové — i takoví, kteří dosud dbají o náboženskou výchovu svých dětí — si stěžují, že osmi, devítileté dítě jich bez porozumění memoruje poučky katechismu. A my, zdaž necítíme, že dítě čím věrněji a do slova reprodukuje partie z katechismu, tím méně obsah jejich proniká nejen rozumem, nýbrž i srdcem . . .

Ale učivo náboženské, má-li býti pokladem mravního jednání, si žák musí přisvojiti, — slyším namítati.

Učivo náboženské si žák ovšem musí přisvojiti, ale nikoliv slovíčkářským učením, mechanismem pamětním, nýbrž rozšiřováním dřívějších pojmů, úsudky vlastního smýšlení, závěrky logickými, citem, vůlí, nadšením, samočinnou psychologickou spolupůsobností dalekou od slovíčkářského papouškování a otroctví.

Víme že pravda tato jest učitelům náboženství dávno známa a neholdáme proto nikoho poučovati. Faktum však jest, že v theorii se věci přiznává pravda, v praxi však vládne pravý opak. Všude vidíme vládnoucí snahu, aby děti se hodně učily náboženství z paměti a odříkaly do slova celé definice bez ohledu, chápe-li dítě naznačené poučky rozumem a také srdcem. Tu by měli zakročiti dohlížitelé ordinariátní, vikaři . . . atd. a naléhati opět a opět na zlepšení metody tím, že by nežádali při svých inspekcích nebo při zkouškách náboženských doslovného odříkávání celých partií, nýbrž volného, upřímného a přesvědčivého zodpovídání otázek. Kéž by všude se šířilo přesvědčení, že verbalismus, náboženský intelektualismus, didaktický materialismus . . . plodí u dětí odpor, nechuf, otupělost náboženskou, ba nevěru samu. A nelze se diviti, že mládež takovým způsobem v náboženství vychovaná prchá sotva ze školy vystoupila od toho, co s náboženstvím souvisí a ráda přisvědčuje vol. myšlence i naukám soc. demokratickým, když hlásají nejbezúspěšnější ze všech názorů světových — atheismus.

Takový jest kořen úpadku náboženské výchovy!

A z kořenu toho vyrůstají další nedostatky, jež jsou jenom logickými důsledky omylu prvního . . . Uspořádání látky v koncentrických kruzích, předčasné užívání katechismu, nedostatečná osnova, přílišné pachtění po zevrubnosti a malichernostech, panství umělé katechese a jiné v. To všechno snižuje účinnost náboženské výchovy.

Nastává nutně otázka, jež zaměstnává v poslední době tolik kruhy katechetské, jakých prostředků třeba užítí, aby výsledek vyučování sv. náboženství byl zdárnější.

U nás není nedostatek těch, kteří chtějí rozřešiti otázku tu vyloučením náboženství ze škol, poněvadž prý nemá vlivu na mravní vývoj mládeže. Hlasatelé této zásady však buď mluví ze zášti proti církvi katolické nebo z neznalosti moderních požadavků paedagogických, jež právě chtějí míti školu více ústavem vychovávacím než vyučovacím, nějakou mechanickou továrnou vědomostí a dovedností. Ale taková škola řízená více k výchově než k vyučování nesmí postrádati náboženství, v němž leží základ jednotného názoru světového a vedení života. Někaký názor světový musí míti každý člověk, neboť každého tvora rozumného rozrušují otázky: Co jsem? Kam jdu? Proč jsem zde? A také dítě ptá se po odpovědi na tyto otázky a chce-li mu je dáti škola, musí se nutně dotýkati otázek náboženských. Dnes vládne snaha našimi učitelskými listy tolik kolportovaná nahraditi vyučování náboženské vyučováním jakési morálky. Že věc nebude míti úspěchu, o tom jsou přesvědčeni sami hlasatelé této myšlenky, neboť vyučování takovému bude chyběti to nejlepší co na mládež působí, totiž: názornost, barvitost, život a svěžest.

Z těch důvodů nesouhlasíme s úpravou náboženských poměrů ve Francii nebo ve Spojených státech severoamerických. Francie odstranila náboženství ze svých škol, poněvadž jí nešlo o výchovu mládeže, nýbrž o boj proti církvi. Chtěla raniti církev, ale ublížila nejvíce sobě, jak dokazují statistické ve zprávách o zločinnosti francouzské mládeže. V severoamerických školách vypustili vyučování náboženské ze svých osnov, poněvadž ve škole spatřují jedině zprostředkující ústav praktických vědomostí jež s ideálními pravdami náboženskými nemají co činiti. Obojí nesrovnává se s názory moderních paedagogů — na př. prof. Drtiny — dle nichž výchova náboženská má býti základem a podstatou výchovy vůbec. Ve škole je nutno tvořiti charakter, vychovávat silná individua, naučiti děti hledati smysl života, připomínati zodpovědnost každého skutku a jednání. A jest to možno bez náboženství?

Náboženství má tedy plnou oprávněnost v naší škole a toho přesvědčení se nikdy nevzdáme, neboť ono jest životní zásadou našeho náboženství. Jest jen třeba k vůli našemu tematů, abychom si zodpověděli otázku, jaký jest účel náboženství?

Spirago ve svém katechismu krásně o tom praví: „Účel náboženství jest, aby lidé nejen Boha poznávali, nýbrž i život podle vůle Boží řídili. Náboženství tedy nikterak nezáleží jen v rozumu a vědomostech, nebo-li v pouhé znalosti věcí náboženských. Pak by byli i ďáblové nábožní, neboť oni vědí, čeho Bůh žádá, ale jednají přece naopak. Náboženství se jeví hlavně v plnění přikázání Božích; jeví se tedy ve vůli a skutku . . . Proto také lidé, kteří zvlášť plní v životě svém vůli Boží, nazývají se „nábožnými.“¹⁾

¹⁾ Spirago: kat. lidový katech. I., 4.

Poznání Boha a život podle vůle Boží! Takový jest tedy účel náboženství i náboženské výchovy vůbec!

Učitelé náboženství měli by si hluboko do duše vštípit tento vznešený cíl vyučování náboženského. Přestali by potom viděti v náboženské výchově souhrn doktrin, pouček a definicí a hleděti by místo techniky rozumové spíše oživovati v dětech smýšlení a ducha křesťanského. Nikoliv pouhou pamět cvičiti, nýbrž duši vzdělávati. Takový jest kategorický příkaz moderní paedagogiky, jenž pronikl již všemi obory vyučovacími a dá Bůh, že pronikne i vyučování náboženské. Mnozí katecheté jsou již nadšenými hlasateli této nové metody — zvané psychologickou methodou.

A v čem záleží její novota?

Methoda psychologická snaží se věnovati větší pozornost učedníku než učivu. Dosavadní náboženské vyučování mělo na zřeteli jen látku. Říkali jsme: Této látce se dítě musí naučiti! A vštěpovali jsme bez soucitu, co se jen z náboženské látky mohlo do hlav dětí. A to byla chyba! Na zřeteli jest dlužno míti — ne látku — nýbrž toliko dítě. Budeme tedy říkati: Naučím jen tomu, co si dítě na základě svých schopností a zkušeností bude moci přivlastniti.

Takový jest princip metody psychologické, jak věřili jí již Rousseau a Pestalozzi.

Náboženská výchova založená na psychologii dítěte jest pro nás nejjedeálnějším pokusem o reformu method katechetských. Není ani možno dosti doporučiti tuto methodu, jež snaží se vzdělávati duši t. j. cit, rozum a vůli, nikoliv pouhou pamět cvičiti a protestuje proti každému nesrozumitelnému a nerozumnému slovíčkaření, před nímž nás Pán Bůh chraň!

V duchu metody psychologické jest v první řadě upravení učebního plánu, osnovy.

Dosavadní osnova nevyhovuje, jak patrně z četných pokusů o její reformu. Osnovy učebné mají-li vyhovovati, musí dbáti psychologických zákonů. Nesmějí býti přeplněné, nýbrž musí obsahovati minimum všude dosažitelných požadavků. Musí býti volné, aby neobmezovaly učitele ve volbě method a učebních prostředků. Musí býti dostatečně pružné, aby učitel v rámech jejich vložiti mohl důležité věci časové a místní.

Na základě takové osnovy bude se katecheta snažiti na nejnižším stupni vzbuditi dětského ducha a uchvátiti pro věci Boží vyprávěním příběhů o životě, působení a smrti Pána Ježíše. Postup v látce bude na tomto stupni nenáhlý, líčení živé, plastické, jakoby se vše odehrávalo před očima našich maličkových posluchačů, jen aby byl užitek z vypravování co největší. Dr. Hartmann pilný badatel v dětské psychologii píše ve své studii „Die Analyse des kindlichen Gedankenkreises,“ že jen 25 procent dětí má nutné biblické pojmy a jejich apercepční schopnost jest sotva vyvinutá, aby z vypravování biblických příběhů byl nějaký prospěch . . . Tuto zkušenost dětského psychologa jest třeba míti stále na paměti a dle toho výklad i způsob podání biblických příběhů zaříditi. Vypravování

biblických příběhů jest nutno spojit vždy s nějakou mravní tendencí, aby se tak poněmáhle dodávala mravnímu obsahu duše jakási jasnost a pořádek . . .

Na druhém stupni nastává sesílení pojmů. Ze St. Zákona stačí vyprávěti nejvýznačnější postavy a události se vztahem k Vykupiteli světa a k mravnímu vzdělání dětských srdcí. V té příčině bude platným výrok orientalisty Delitzsche, že třeba jest látku starozákonní na našich školách omeziti a zejména vyloučiti všechny partie bible, jež i pro židovstvo měly vždy cenu literární a historickou, ale ne mravní . . .

Pro třetí, čtvrtý a pátý stupeň žáků bude třeba knihy. Ale jak upravené?

Dnešní katechismus jest knihou pro osmi devítileté dítě nejvýše nevhodnou. Nesrozumitelný obsahem, suchopárný podáním látky, nezajímavý svou úpravou budí všude u dětí necht a odpor. Mohu tak říci ze zkušenosti, neboť jsem po dvě léta konal o tom mezi dětmi pozorování a našel jsem, že mezi 500 dětmi bylo pouze jedno procento, jež se zálibou obíralo katechismem. Na proti tomu 75 procent dětí neznalo milejší zábavy než čísti si v biblické dějeppravě a učiti se celým partiím z paměti. Číslo ta jsou poučná a stavíme-li se v moderní paedagogice na stranu dětí, bude třeba vzíti ohled i na tento zájem jejich pro biblické události. Nuže, dejme na tomto stupni dětem knihu, v níž by biblické příběhy spojeny byly vhodným způsobem s látkou katechismovou a bude otázka úpravy katechismu rozřešena. Že takové knihy již kdysi existovaly, potvrzují staří pamětníci. Nedávno jsem četl u jednoho spisovatele z olom. katechetiky, že našel ve škole starou biblickou dějeppravu (titulní list byl odtržen,) kde pod každým článkem bylo naznačeno, ku kterému článku víry nebo mravů, se toto vypravování vztahuje . . .

Pro vyšší stupně obecné školy (6, 7, 8 školní rok) jest i náš střední katechismus příliš těžký a obsáhlý. I tu bude třeba účelného uspořádání a zjednodušení látky, při níž nesmíme opět zapomínati na biblickou dějeppravu. Jmenovitě pro třídu nejvyšší, ze které děti mají si odnésti do života hotový takřka fond pravdy a víry, bude třeba upravit knihu, již bych nazval „náboženskou čítankou.“ Po způsobu a uspořádání čítanek obsahovala by nejvýraznější epizody z Písma sv. St. a N. zákona, apologetické črty (o existenci Boží, o stvoření světa, o božství P. Ježíše atd.) články z dějin církve, životopisy světců, jakož i charaktery mužů a žen, jež znamenají pokrok náboženské a mravní kultury a to vše by bylo stmeleno ukázkami z nejlepších našich katolických básníků, spisovatelů a umělců náboženských. Jsem přesvědčen, že by na tomto prvním základě, vždy svěžím, vždy plným síly přesvědčující, zachytily by se pak plodněji pravdy věroučné a mravoučné a žák odnesl by si ze školy do života náboženskou knihu, jež by i po létech neztratila vlivu na vývoj jeho charakteru.

Úzce s tímto upravením učebního plánu a náboženských učebnic dle psychologicko-paedagogických zásad souvisí klasifikace a zkoušky žáků z náboženství. Herbart pravil: „Smýšlení nedá se známkovat.“ Na základě toho žádají krajní reformisté za odstranění známky z náboženství na školních vysvědčeních. Myslíme však, že i tu bude nutno jíti osvěd-

čenou, zlatou střední cestou a upravení i klasifikaci žáků podle stěžejní zásady naší, že při náboženství jest dlužno míti na zřeteli hlavně duši žáka. Budu se tedy při klasifikování žáků varovati vši unáhlenosti, okamžité rozmrzelosti a budu známkovati nejen vědomosti žákovy, nýbrž i jeho nábožensko-mravní vzdělání, zbožnost, účast na náboženských cvičeních atd. Zkrátka budu známkovati i jeho srdce i vědomosti . . .

A ještě něco! Veškeré vyučování náboženské v souhlase se zajištěnými výsledky bádání vědeckého! Náboženské vědy v posledních desetiletích mnoho pokročily a jejich výsledků bude třeba pilně užívat při vyučování sv. náboženství. Chci se zdržeti kritiky dosavadní praxe, ale prof. Musil před lety na universitních extensích v Olomouci divně řeči o tom mluvil. Jak pak se na př. vykládá zpráva o stvoření člověka, nebo o původu ženy, o potopě atd. atd.? Děje se tak v souhlase se zajištěnými výsledky bádání vědeckého? Přihlíží se k námitkám, jež vyskytují se vlivem nevěreckého tisku již i mezi dětmi? Mnoho se tu hřeší proti moderní exegesi a vědeckému bádání. Někteří katecheté jsou až příliš konservativní, nechťejí uznati, že báječné výzkumy, jakých dodělaly se vědy náboženské, nemožou býti bez vlivu na živý výklad náboženských pravd.

A ještě na něco jest třeba upozorniti! K řádnému vykonávání úřadu katechetského jest třeba kromě inspirace a darů Ducha sv. i pečlivého vyškolení, svědomité průpravy, theoretického i praktického vzdělání katechetského, jež si má kněz přinést již — ze semináře.

Bohužel však v seminářích bývá katechetika odstrkovanou popelkou. Bohoslovci hledí na veledůležitý předmět tento jako na obor méněcenný a ku dalšímu pěstování vědeckému i praktickému málo zajímavý a vděčný. V seminářích pěstuje se odborně filosofie, historie, literatura, theologie všech oborů . . ., pouze paedagogika, katechetika, didaktika nenalézá mladých adeptů.

Jaká jest toho příčina?

Paedagogika a katechetika bývá na theologických ústavech pouhým přílepem ku předmětům ostatním. Čas věnovaný těmto oborům jest v přirovnání ku důležitosti a rozsáhlosti jeho nepatrný. Paedagogika jest předmětem posledního ročníku, v němž bohoslovce sklíčuují již jiné starosti spojené s brzkým vysvěcením a odchodem ze semináře. Pro katechetiku není na theologických ústavech zřízena ani žádná stolice professorská atd.

Jest možna náprava?

Jest; kdyby pro obor katechetský byla věnována poslední dvě léta studia theologického. Bohoslovci byli by seznamováni se zákony školními, dějinami vychovatelství, moderními směry paedagogickými . . ., byli by přidržováni k časté hospitaci a praktickým výstupům katechetským. — Na theologických fakultách měl by býti — vedle jiných již zřízených — založen seminář paedagogický. Práce v něm účastnili by se vedle bohoslovců též katecheté z povolání a výsledky tohoto vědeckého snažení byly by pak uveřejňovány v časopisech věnovaných křesťanské výchově. Bohoslovci ať zřizují zatím mezi sebou kroužky katechetské po příkladu boho-

slovců olomouckých. Povinností katechetských spolků by pak bylo, aby některý praktik — katecheta časem byl vyslán promluvit k bohoslovcům o školské praxi a zajímavých zjevech na poli vychovatelském.

Příprava seminářská — byť byla sebe pečlivější — nestačí však sama. Katecheta musí ustavičně studovat, pracovat, aby se udržel na výši moderních vymožeností paedagogických. Mezi katechety z povolání jeví se skutečně utěšený zájem o povznesení výchovy náboženské, o nové metody katechetské atd. Kněží z duchovní správy nevěnují však těmto otázkám potřebné pozornosti. Starosti s duchovní správou, úřední práce, obtížnost dnešní pastorace, kázání atd. zaměstnávají je tak, že na hlubší pěstování otázek křesťanské výchovy nezbývá času ani chuti. . .

Ale jest to chyba!

Kněžím z duchovní správy jest přece z největší části svěřena náboženská výchova mládeže. A proto jest třeba, aby i v řadách jejich jevil se zájem o povznesení účinnosti křesťanské výchovy a pokrok věd katechetských. Zejména na vikariátních poradách měla by býti každoročně předložena otázka týkající se výchovy a školy. Bohužel, — dosud se tak nedělo. Za posledních 25 let mezi padesáti pastýřskými otázkami naší arcidiecese¹⁾ jen tři obíraly se výchovou mládeže a zdokonalením náboženského vyučování. . .

Spějeme ke konci svého referátu!

Kdybychom měli podati kriterium reformních snah ve vyučování sv. náboženství, řekli bychom s Herbartem: „Mravnost a náboženství jsou smýšlením; neznamenají znalost řady pouček, ani zběhlost v praxi dle jakéhosi zákoníku, nýbrž jsou zřízením mysli“. Náboženské vyučování téměř až do nedávna neznalo psychologie, ani paedagogiky a didaktiky, proto i jeho vliv zůstával namnoze bez účinku na mravní a duševní rozvoj mládeže. Celou vinu nenese ovšem jen škola, poměry lidstva nejsou vůbec tak jednoduchy, aby se daly z jedné příčiny odstraniti. Náboženské vyučování školní zaujímá tu však důležitou roli, neboť zde kladou se snad více než jinde základy k vybudování vnitřního života osobního. Proto jest třeba, abychom veškeré své síly věnovali na prohloubení a zdokonalení náboženského vyučování a dá Bůh, že ušlechtilá snaha naše nemine se cílem. . .

* * *

Potom přijata byla jednohlasně referentem navržena resoluce:

1. Náboženství jest výchovným základem školy a jest tedy nejdůležitějším předmětem školním.

2. Hlavním účelem náboženského vyučování jest poznání Boha a navykání života podle vůle Boží.

¹⁾ Pražské.

3. Učebný plán a vyučovací forma musí odpovídati bytosti dětské duše.

4. Učební látka z náboženství budiž dle psychologicko-paedagogických zásad nově zpracována a podstatně zkrácena.

5. Při vyučování sv. náboženství nechť věnován jest stálý zřetel osobě Pána Ježíše a biblickým dějinám.

Vychovatelství.

Ústav psychicko-paedagogický v Ženevě. Na oslavu dvěstěleté památky narození J. J. Rousseaua, rodáka ženevského, bude otevřen na podzim t. r. v Ženevě institut se jménem tohoto filosofa a vychovatele. — Ústav má dvojí účel: a) podporovati psychologicko-paedagogickou přípravu učitelstva; b) zajistiti postupný vývoj vědy vychovatelské. — Hlavním podporovatelem této myšlenky jest prof. Claparède z university ženevské. Heslem pro svůj zásluhný podnik učinil slova Rousseauova: „Commencez donc par étudier vos élèves, car très assurément vous ne les connaissez point.“ Učitelé mají se tedy vzdělávati co nejúplněji o přirozenosti dětské a zárodky dobré tkvící v dětství vyvíjeti a šířiti.

Vždyť vlastně celá „reforma“ moderní paedagogiky spočívá v podstatě na tomto principu. Němci to nazývají „Reform vom Kinde aus“ t. j. reforma spočívající a vycházející z poznání dítěte. Hlavní zásady této „reformy“ proslovil ovšem již dávno J. J. Rousseau.

Ve svém „Emilu“ praví: *L' enfance a des manières de voir, de penser, de sentir qui lui sont propres: rien n'est moins sensé que d'y vouloir substituer les nôtres . . . . L' Interêt présent: voilà le grand mobile, le seul qui mène surement et loin.*“ Toť požadavky dávno sice vyslovené a uznané, ale bohužel nevyplněné.

Příčinou toho pak zdá se, jak miní sám professor Claparède, nedostatečnost dnešní paedagogiky, jež jest stále příliš abstraktní, příliš filosofická jak ve svých základech tak ve svých aplikacích. Proto také zásady a maximy, jež pronáší již po tolik let nenašly dosud dosti ohlasu.

Ústav Rousseauův bere si tedy za úkol dáti paedagogice i těm, kdož ji přednášejí ráz praktický, podklad vědecký: psychologicko-zkušební. Chce býti střediskem zkoumání a zpracování — jak mezi podobnými ústavami paedagogickými tak mezi učitelstvem — veškerého materiálu dokladového, fakt a zkušeností, aby pak z toho činil, pokud možno ovšem, zásady a zákony všeobecné. Ústav hodlá připravit své chovance, budoucí to vychovatele, na metody a pravidla vědeckého postupu, aby později sami mohli konati „školské pokusy“. Pomocí pokusů vytvoří prý se pak časem paedagogická věda „positivní“, jež se pak přizpůsobí jednotlivým případům, jednotlivým temperamentům a potřebám žactva, jak přál si to již dávno J. J. Rousseau. Tedy naprostou individualisaci bude vyžadovati tato „positivní“ paedagogika; něco podobného asi jako jest theorie Lombrosova v kriminologii.

Rousseauův Ústav psycho-paedagogický bude sice přidělen k universitě ženevské, ale přece úplně svobodný a neodvislý: „ježto praví Claparède, university jsou váhavé a pomalé a vůbec zastaralé organismy, jež špatně se přizpůsobují novým podmínkám životním.“ Na ústavě bude se přednášeti všeobecná psychologie, speciální psychologie dítěte, didaktika a puericultura vedle toho školská hygiena se znalostí hlavních dětských nemocí; dále psycho-pathologie a paedagogika dětí slabomyslných a abnormálních, konečně výchova morální a sociální; dějiny a filosofie velkých vychovatelů a jiné disciplíny.

Vyučování má býti pokud možno praktické a familierní; pro psychologii budou zvláštní psych. laboratoře. Didaktika a dějiny vychovatelství budou míti formu konferencí t. j. žák připraví látku, jež pak se diskusivně rozebere.

Vedle toho hodlá Ústav organisovati cykly přednášek speciálních, na př. o vyučování přírodovědě, řečem atd., atd. Co však má býti zvláště charakteristickým v Rousseauově Ústavu jest úplná volnost práce chovanců — žádné zkoušky.

Každý vybere si obor, který ho nejvíce zajímá a pracovati bude v bibliothékách i laboratořích. Každého týdne bude pak seance, kde proberou se všechny nové zjevy v paedagogice, vybere se co dobrého, zamítne co mylného. — Chovanci Ústavu budou navštěvovati nejen školy, ale vše co souvisí s dítětem, tedy sirotčince, děti opuštěné, prázdninové kolonie, spolky gymnastické a sportovní — zkrátka vše, kde žije a pracuje dítě.

Kratochvil.

Revue de Métaphysique et de Morale v Paříži věnovalo celé květnové číslo (218 stran) článkům o paedagogicko-filosofickému významu J. J. Rousseaua. Jsou to články od Boutrouxa, Höffdinga, Parodi, Bosanquet, Bonglé, Bourguina, J. Jaurès, E. Claparède, Levy-Brühla, Dellorsa, Benrubiho, Dwelshauverse. Mnohé články jsou velmi zajímavé a pro vychovatele poučné. — Také *Mercure de France* přinesl význačný článek: Rousseau créateur Les surces intérieures de son génie. — V „Hochlandu“ (čís. 9.) Marguerité Hellin napsala pěkný psychologický rozbor tvorby Rousseauovy. — Česká revue „Obrození“ má elementární studii o Rousseauovi Al. Baumgartnera v překladu V. Bidla, Čtené tyto Rousseauovské články ukázaly leccos cenného v díle jeho, ale i přemnohé upřílišnosti.

Kratochvil.

L I T E R A T U R A.

Antonio Cano-Lintas, Introduzione ad una Pedagogia del Carattere. Str. 112. 1911.

Pěknou tuto studii počíná autor rozbohem dnešní krise mravní. Přiznává mravní úpadek dneška vyvolaný nedostatkem pevných a jasných ideálů ethických. Vinu toho nese morálka pozitivistická, jež nesnaží se o synthesu ideálu a skutečnosti, o soulad mezi intelektualismem a voluntarismem.

Vytvoření mravního charakteru — t. j. soustředění a sesílení vůle ve snaze po dobru — bylo společným úkolem tří hlavních směrů paedagogických v 18. století: neohumanismu, pestalozzismu a herbartismu. Avšak všechny tyto tři směry chybovaly upřílišeným individualismem, kdežto moderní paedagogika musí býti společenská. Výchov charakteru musí vycházeti od pojmu nejvyššího dobra, jak se jeví ve třech idealitách: Platonově spravedlnosti, křesťanské dobrotě a humanistickém zdokonalování.

Podmínkou výchovu charakteru jest pevnost fyzická t. j. vědomí hodnoty, již představuje získávání a uchování zdraví tělesného. Prostředky pak k výchově charakteru vidí autor v paměti volní a v poslušnosti vůči nejvyšším formám ohledu k osobnosti druhá; neméně důležité jest ovšem i vyučování výchovné. Postup při výchovu charakteru záleží ve stejné péči o obě stránky pravého charakteru: objektivní i subjektivní, čímž souměrně se rozvíjejí dobré schopnosti i mravní ideje.

Jak z kratičkého tohoto postupu myšlenek patrně jsou záhady, jež autor ve svém „Úvodu k výchovu charakteru“ předvádí četné a vážné. Dalo by se ovšem o mnohé z těchto zásad diskutovati, ježto leccos jest v knize neurčité a nepřesné. V celku však možno jen vítati zdravý jeho odvrát od jednostranného pozitivismu a snahu po synthese idealismu a morálky křesťanské. Kniha psána jest s opravdovou láskou a živým zájmem o nejpálčivější problémy výchovné.

Krt.

Giacomo Tauro, Il problema della Cultura nelle sue attinenze con la scienza e la scuola. Milan 1912. Cena 5 L.

Taurův „Problém kultury ve vztahu k vědě a škole“ bez váhání osměluji se nazvati jednou z nejlepších knih paedagogických, jež vyšly v posledních letech v Itálii. Vyniká nejen hlubokou kulturou povšechnou, ale i origelními názory paedagogickými.

Počíná studiem individua ve vztahu ke společnosti a naopak, podávajíc při té příležitosti pojem společnosti a patrimonium společenského. Společnost jest soubor jedinců vyžadující výměnu služeb, rozlišení schopností a funkcí, vzájemnou závislost energií a souběh prostředků. Zkušenosti induviduální se hromadí a přenášejí se znenáhla upravené na společnost. Společnost jest především dějinná, ježto jest oživována trvalým prvkem, jenž pojí individua a jejich následníky. Takto tvoří se pak společenské patrimonium, jež jest souborem všech produktů ducha tvořících lepší část individuí v jejich vzájemném poměru; jest zvláště tradice a literatura, jež utvrzují a uchovávají vše, co jest potřebné k uchování společnosti.

Stejně jako každá buňka, žijíc životem svým zvláštním, účastní se života celého organismu a spolupůsobí na jeho zachování, tak také individuum pocítuje vliv společenský, spolupůsobí na uchování patrimonium společenského a těží z něho. Nesprávné jest tedy mínění individualistů, jako byl Rousseau, Stirner, Nietzsche, kteří mluví o jedinci bez ohledu na společnost. Stejně ovšem nesprávně mluví kolektivisté o pouhé společnosti přezírajíce jednotlivce. Paedagogie kultury má tedy za úkol najíti cestu střední mezi těmito výstřednostmi a smířiti je. Dle ní stávají se produkty ducha, ať ve formě vědy nebo umění, společným územím, kde setkávají se duch kolektivní i duch individuální a tak zdokonalují a dovršují dobro kulturní.

Po tomto rozboru základních pojmů podává autor soustavu kulturní paedagogie. Nejprve ukazují na jednotlivé prvky, jež kulturní paedagogie tvoří; jsou to sociologie a psychologie a vztahy mezi kulturou a činností individuální.

V části sociologické, jinak řečené objektivní, doličuje autor jasně pojem kultury o soubě, jejich proudech a vlivu na různé třídy společenské a jejím významu pro nové generace. Studuje takto původ kultury, její různé fáse v postupu století, v básních epických, v dramatech, v lyrice, ve filosofii. A z celého tohoto studia dokazuje, že paedagogie kulturní není paedagogií ve smyslu generickém, nýbrž že objímá veškeru kulturu t. j. veškeren organický soujem poznatků nahromaděných postupem věků, soujem zkušeností zašlých generací.

Po tomto pojednání o vývoji a podstatě lidské kultury, následuje studium kultury ve vztahu k přírodě, civilizaci, k světu duchovnímu, vyučování, k didaktice a demokracii.

Tedy takové bohatství idejí, že není možno tuto podati ani stručný postup myšlenek, nechceme-li psáti celou knihu. Ale s plným svědomím mohu knihu doporučiti nejen učitelům, ale všem, kdož mají zájem o filosofii, literaturu a všeobecnou kulturu vůbec. Nad to sloh knihy Taurovy jest svěží, jasný, rozdělení látky průzračné a vhodné. Není tu německé rozvláčnosti a temnosti, nýbrž pravá italská jasnost a přehlednost.

Kratochvíl.

Poznámky bibliografické. Ve známé sbírce „*Les grands philosophes français et étrangers*“ vyšla v poslední době pěkná monografie o ruském filosofu Solovjevovu — (Séverac, Soloviev. Paris 1912, ed. Michand). Autor nazývá Solovjeva zakladatelem filosofie čistě křesťanské. Jest prý však spíše básník než filosof, upadá příliš do mysticismu. V celku však oceněn Sol. dosti pěkně. — V knížce „*Esquisse d' une philosophie de la nature*“ (Paris 1912, ed. Alcan) probírá A. Joussain nejdůležitější problémy psychologie, pojem hmoty, theorii života a vývoje, theorii funkcí biologických, psychologických a sociálních. Práce zajímavá, jež zdá se navazovati na ideje Schopenhauerovy a Bergsonovy. — Nádherné myšlenky velkého vychovatele a biskupa Fenelona předvádí a komentuje A. Chereil ve spisku „*Fenelon-Explications des Maximes*“ (Paris 1912. Blond). Práci vlastní předchází pěkný úvod historicko-filosofický. — Vývoj myšlenkový paní de Stael od encyklopedistů k spiritualismu a náboženství podává Sourion ve spisku „*Les idées morales de Mme. de Stael*“ (Paris 1912. ed Blond). — V téže sbírce, kde vyšla monografie „Solovjer“ vyšla též nedávno monografie „*Schopenhauer*“ z pera Th. Ruysse. (Paris 1912. Alcan). Je plna nových údajů a názorů.

Kratochvíl.

Z literatury pro mládež.

L. A. Čarskaja: „Růže s Kavkazu“. (Dívčí román.) Většinou neznám jest našim dětem velehorský, divoký Kavkaz, v němž tolik bájí koluje, v němž tolik spisovatelů nalézá látku ke svým pracím, a jest proto vítati s radostí knihu, která ve formě dívčího románu líčí poměry přírodní, život, obyčeje, zvyky lidu v Kavkaze osedlého, jakož i nebezpečí, jemuž vystaveni jsou obyvatelé divokých hor.

Není však kniha nudným cestopisem, je dojemnou povídkou, jehož hrdinkou tak milá, přímá, srdnatá, vznešená dcera Kavkazu princezna Dřavacha. Přimo k slzám dojme láska její k choré matce a hrdinnému otci.

Smutné loučí se čtenář s princeznou, s Kavkazem při odjezdu jejím do pensionátu hlavního města ruského, kde však rovněž uchvátí jej poctivým mužným jednáním, jímž získává si lásku a přízeň spolužáček i představených.

Knihá má velký výchovný význam pro dívky nabádajíc je k samostatnosti, již tak mnohdy se jim nedostává. Princezna Dřavacha stane se jistě miláčkem dívek školy měšť. a vyšších tříd školy obecné.

L. A. Čarskaja: Mezi družkami. Tento dívčí román jest pokračováním románu „Růže s Kavkazu“ od téže spisovatelky. Byl-li prvý díl knihy tolik zajímavým a poučným, působí za to druhý díl citově tím mohutněji. Jest zde tolik míst s tendencí výchovnou, působících na cit, že nelze je ani vypočísti.

Jsou zde líčeny perly krásného dívčího srdce a duše. Kniha však též ukazuje, že právě v době, kdy zdá se nám svět nejkrásnějším, kdy hárá naši myslí tolik naděje, kdy

září nám v budoucnu tolik štěstí — tehdy může zavolat Bůh — může přijít smrt. Jak dojemně líčena smrt hrdinky románu — jest to odchod čisté duše dívčí za matičkou.

Kniha přímo volá k čtenáři a čtenářce: „Buď šlechetným, spravedlivým, zbožným buď charakterem.“

Kniha stane se jistě jednou z nejhledanějších dívkami vyšších stupňů školy obecné a školy měšťanské.

Jiří Sumín: „Poupata“. Povídka líčí školní rok v klášterním pensionátě. Má též význam výchovný vystavujíc vady i pěkné vlastnosti dívek, ale veškerý tento význam zatlačován jest do pozadí tendencí jinou, jež nepříjemně dojíká téměř na každé stránce. Jest to snaha zesměšnit, zkarikovat výchovu klášterní a vštípit k ní dětem, přímo nenávisť. Jelikož tato snaha podávána způsobem na mnohých místech až urážejícím, stává se kniha nevhodnou do žákovských knihoven.

Chtěla-li spisovatelka působiti na povznesení výchovy v ústavech, pak měla voliti místo i způsob vhodnější. Jinak celá kniha činí dojem, jako by byla proti klášterní výchově tendenčně zabarveným, poněkud pozměněným, ovšem daleko za vzorem pokulhávajícím napodobením románu L. A. Čarskaja: „Mezi družkami.“

Václav Stěch: „Stříbrná věž“. (Dětský román.) Děj povídky vzat z doby války z r. 1866 — místem děje Králové Hradec.

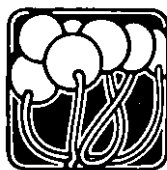
Povídky z doby válečné bývají často nechutné, zabíjející chut ke čtení, nebo naopak podporují nezřízené instinkty ve čtenářích, leč toho nelze říci o povídce výše uvedené. Děj boje jest jen stínem hlavního pásma povídky, ač i tak úplně dostačí, by dítko učinilo si správný obraz té doby, jakož i představu o utrpeu v době válečné.

Povídka líčí kus života hochů školou povinného, velmi pěkně ukazuje vady a zlovyky hochů toho věku, stavíc je do pravého světla a upozorňujíc na jejich následky, neopomíjí však též při tom šlechetných vlastností dítek, jež zasluhují vždy odplaty. Velmi pěkně líčena láska hochů k rodičům, poctivost těžce zkoušených venkovanů, která dojme čtenáře tak, jak odporem naplní jej brutálnost a hamižnost starého lakomce.

Veškerá tendence vychovatelská podána způsobem tak nenápadným a děj povídky nepřerušující, že není si toho ani čtenář vědom, kterak probouzí děj šlechetné city a loudí myšlenky v duši jeho.

Kniha získá si jistě přízně všech hochů. Vhodná jest pro hochy školy měšť. a vyšších tříd školy obecné.

Alois Dostál: „Pro rodné město.“ Spisovatel znám jest jako výborný vypravovatel historických povídek pro mládež. Výše uvedenou povídkou řadu pěkných děl opět rozmnožil. Povídka budí a sílí lásku k vlasti a k rodnému městu, vštěpujíc lásku k bližnímu. Pěkným způsobem nabádá k sebevědomí, spoléhání na vlastní sílu, seznamujíc zároveň mladé čtenáře s kouskem české historie. Pěkné líčení jakož i děj jistě se hochům bude zamlouvat. Kniha hodí se pro hochy druhého a třetího stupně. O. Ot.

Zprávy.

Obrození katolické intelligence české značí bez odporu čilý ruch, který na všech stranách pozorujeme. Spolek katol. učitelstva, jak svědčí zpráva o valné hromadě, utěšeně zkvétá, jak počtem členů, zvláště mladších, tak vnitřní intensivní prací. — Studenstvo katolické ukázalo letos svými prázdninovými sjezdy v Kroměříži a v Hradci Králové přímo překvapující probudilost náboženskou a skutečné nadšení pro práci na poli křesťansko-kulturním. — Slavnosti svatohostýnské byly nejen poutí lidu našeho, ale i povzbuzením intelligence, jež nejen slavností v hojném počtu účastnila se, nýbrž i všude, kde bylo třeba, pomocné ruce přiložila. — Sdružení českých profesorů katolických rozvíjí usilovnou činnost vnitřní a organizační; chystá řadu středoškolských lidových extensí, připravuje učebnice školní, pracuje na vědeckém kursu pro katol. učitelstvo. — Povšechné Sdružení katolické intelligence bude mít brzy valnou ustavující schůzi (asi v Brně), ježto počet členů z nejrůznějších stavů pěkně vzrůstá. Bůh žehnej tomuto obrození, neboť lidové hnutí katolické nabude tím největší posily.

Rozšíření bible. Podle výroční zprávy Bible Society bylo v ní tištěno a prodáno 236 milionů exemplářů Bible ve 440 řečech, R. 1911 bylo rozprodáno 7,394.323 exempláře a po prvé vydána bible v řeči cikánské.

Mezinárodní kongres spiritistický byl v červenci v Liverpoolu. Byly tři sekce s těmito tematy: a) Zjevy metafysické jako podklad filosofie spiritualistické; b) Školy pro media; c) Způsoby propagační.

Vývoj okkultismu nazývá se nová francouzská kniha P. Piobba (*L' évolution de l' Occultisme*. Paris 1912 K. 5.). Jest plná pečlivě sebraného materiálu a hojného pozorování. Autor rozeznává v moderním okkultismu dva směry: Paleotechnický a psychologický, ale oba jsou z vědeckého stanoviska neudržitelné.

Poznámky paedologické, na něž učitelstvo při valné hromadě na Velehradě upozornil prof. dr. Jos. Kachník, budou redakci velmi vítány. Práci takovou vykonáme vlastně totéž, co si za cíl určil „Ústav psycho-paedagogický J. J. Rousseaua v Ženevě“, o němž píší výše v Rozhledech. V poznámkách těch jest nejlepší průprava k praktické paedagogice. Příspěvky po případě některý odborník psychologický zpracuje po čase v samostatné studii.

Valná hromada „Katolického spolku českého učitelstva“ na posvátném Velehradě dne 22. července 1912.

Valné hromady mají pro každý spolek neobyčejný význam, neb seznamují se na nich členové s celoroční činností spolku, s jeho rozvojem a s jeho dalšími cíli. Totéž děje se u nás, ale naše valné hromady mají ještě jiný daleko větší význam, totiž ten, že jsou našim veřejným vyznáním víry! Člen, který jest o správnosti našich zásad v nitru svém přesvědčen, který jest hotov a ochoten pro zásady tyto různé ústrky trpěti a snášeti, ten nikdy a nikdy neopomene a neomešká dostaviti se na naši valnou hromadu, neb ví, že bude moci se stejně smýšlejícími pohovořiti, s nimi své strasti a žal sděliti a ze vzájemného útrpení posilu a nadšení ku další práci čerpati!

Že náš spolek vždy většího a většího porozumění mezi učitelstvem dochází, to dokazují naše valné hromady, jichž se každoročně nejen noví a noví, ale co zvláště

významno jest, mladí kollegové zúčastňují. A kteří do našich řad vstupují, jsou mužové pevného přesvědčení, vytríbených názorů, ušlechtilého charakteru, na které můžeme být vším právem hrdí a jež jsou našemu spolku ku cti.

A naše řady porostou vzdor všemu běsnění a zuření „Věstníku“ neb mezi učitelstvem nastává vystřízlivění z pokrokového hašise a opia, a učitelstvo odkládá strachy před terrorem „Věstníkovým“. A tak svatá pravda vítězí, neb pravda nezná ustoupiti zlobě!

Ve výborové schůzi, konané v neděli, dne 21. července 1912, o 7. hodině večer v klášteře podali jednotliví spolkoví funkcionáři své zprávy, které se měly valné hromadě přednésti.

O 8. hod. ráno 22. července sloužil mši sv. msgr. dr. Josef Kachník, univ. prof. z Olomouce, při které velebně zaznívala chrámem velehradským píseň Cyrillo-Methodějská: „Ejhle, oltář Hospodinův září!“

„Našinec“ ve své zprávě o valné hromadě dodává: „A jak by nezářil, když před ním klečeli učitelé a učitelky, kteří život svůj zasvětili ideji Cyrillo-Methodějské, zvláště mezi mládeží, měli a mají dosti sebevědomí a statečnosti poslouchati více Boha a svého svědomí, než povyku a komanda těch, kteří ve jménu pokroku chtějí terrorisovati české učitelstvo a prohloubiti ještě více propast mezi českým křesťanským lidem a mezi mezinárodními Ferrerovci-učiteli a nadšenci demoralisujícího macharismu. Dvanáctá hodina našla bohudík i mezi učitelstvem své muže, pravé, poctivé muže, kteří jsou celé katolické veřejnosti zárukou, že oltář Hospodinův bude i v budoucnosti v našem národě zářiti tak, jak zářil dosud, vzdor všemu vzteku nepřátel a jeku jejich rozvášněnosti a zášti“.

Pěkná a pravdivá to slova!

Po 9. hodině dopoledne zahájena XV. valná hromada našeho spolku předsedou ředitelem Mezírkou v klášterním „slovanském sále“ křesťanským pozdravem, po kterém předseda pravil v podstatě:

S radostí a uspokojením možno říci, že spolek náš zevně zmohutněl o četné nové členy snaživé a obětavé, s pýchou můžeme prohlásiti, že také uvnitř se ucelil a upevnil, založiv několik krajinských odborů, které čile si vedou, tak že s opravdovou nadějí hleděti můžeme do budoucna.

Vykonáno bylo v uplynulém roce dosti a to slovem živým a psaným, jak to „Vychovatelské Listy“, „Katolický Učitel“ a jiné časopisy katolické dokazují.

Na otázky a události denní nazíráno bylo věcně a s klidem a ve shodě s rozumem a s rozvahou byly otázky tyto projednávány a řešeny.

Ukázali jsme nepřátelům, že dovedeme bránit náboženství svého, svého náboženského přesvědčení a nábožensko-mravní výchovy; ukázali jsme, že dovedeme odrážeti útoky proti náboženství, proti nábožensko-mravní výchově, proti katol. učitelstvu a lidu, že dovedeme hájiti svých práv a požadavků náboženských a to s hledim otevřeným a zbraněmi poctivými a slušnými.

Uvážíme-li, že během roku tohoto organizace kat. lidu doplněna byla o důležitou organizaci katol. professorstva, tu s klidným a pevným zrakem možno nám hleděti do budoucna, tu možno nám dnes směle a otevřeně říci, že zdolání více nebudeme, že katolická Morava katolickou zůstane, že lid moravský ve velké většině — ve všech jeho složkách — zůstane věren svému dědictví Cyrillo-Methodějskému.

Ukazujme, milí druhové, na sobě, že máme vedle vědomostí také vzdělání, totiž to

pravé vzdělání, které člověka ušlechťuje, umravňuje, povznáší, které vyvrcholuje v ušlechtilosti srdce, které se v uhlazeném chování projevuje.

Celá Morava — všechny její složky u velké části obyvatelstva — hlásí se věrně ke Kristu, uznávajíc křesťanský názor světový; proto vytrvejme v obrodné práci této a dále pracujme svorně, by lid veškeren prohlédl a navrátil se ke Kristu.

Poměry „české“ u nás nastati nesmějí! Právě Morava ať ukazuje Čechám, že na Moravě dovedeme poslouchat a svorně pracovat. Nejsou nás, přátelé, tisíce, ale tisíců také nás není třeba. Kristus Pán měl jen 12 apoštolů a přece s nimi obrodil svět. Dle toho se proto řídme. Práví se: Jeden křikloun více zmůže než deset — ba sta — mlčících. Proto snažme se spolku získavati členy nové, ne ale lidi vlažné, lhostejné, netečné — tím právě lidi obojaké, ale muže celé, zásadové, obetavé a vytrvalé, obrazně budme křiklouny v dobrém, kteří se nestydí býti katolickými učiteli, nýbrž jsou na název ten hrdi a kteří dovedou pro to své křesťanské přesvědčení také trpěti a oběti přinášeti. Doba naše vyžaduje skutečných vyznavačů Krista, budme takými celým srdcem a celým životem naším!

Takými novými členy spolek nejen rozhojníme, ale také oživíme a omladíme!

Katolická renaissance mezi studentstvem a professorstvem středoškolským a vysokoškolským utěšeně pokračuje. Z tohoto zjevu radujme se všichni, ba přejme sobě, by toto obrození zmohutnělo co nejvíce.

Přeji spolku našemu Božího požehnání; přeji, by spolek náš v práci ušlechtilé a odhodlané pokračoval, přeji sobě, by spolek katol. učitelstva soustředil v sobě veškeré učitelstvo moravské a slezské, které zůstalo věrným Bohu, víře, trůnu a národu!

Prosím, aby valná hromada, volíc nový výbor, zvolila do něho osvědčené pracovníky, kteří by v této obrodné, blahodárné práci pokračovali v duchu Sušilově, jako v letech 70. a 80. (Potlesk, výborně.)

Budeme žítí, budeme-li chtítí! Pracujme proto v ču chu Kristově, žijme v duchu Kristově a dočkáme se vítězství pravd a zásad Kristových v životě soukromém, veřejném a také v zákonodárných sborech. A tomuto vítězství volám z upřímné duše své: „Zdař Bůh“ a tímto pozdravem zahajují dnešní valnou hromadu.

Zahajuje valnou dnešní hromadu pokládám za čest, moha představití a přivítatí milé a vzácné nám hosty, kteří si neobtěžovali mezi nás přijítí při tak nepříznivém počasí a takto nás svou vzácnou přítomností poctili, význam spolku našeho ocenili a schůzi dnešní zvláštního lesku dodali. Jsou to: universitní professor msgr. dr. K a c h n í k, posl. C h l e b u s, delegát M. C. M. dp. farář P. F u č í k, sekretář dr. V á c l a v e k, rektor řádu Tovaryšstva Ježíšova P. Š m í d, velehradský dp. farář P. V í d e ň s k ý. Hosté tito jsou nám tak vzácní a milí, že nemohu nevybídnouti valnou hromadu, by jim dala na jevo svou úctu a lásku trojím upřímným: „Sláva!“

Vítám dále všechny přítomné důstojné pány, všechny milé kolegyně a kollegy, kteří ochotně na Velehrad došli k dnešní valné hromadě, tím dokázali nejlépe, že se nestydí býti katolickými učiteli a katol. učitelkami a je na to hrdými.

Nežli přikročíme k vlastnímu pořadu jednání považují za přední svou povinnost vzpomenouti vděčně a s láskou J. V. císaře a krále, kníže-arcib. kardinála Bauera a bývalého předsedy posl. Kadlčáka.

Pozvali jsme všechny naše přátele a příznivce, jakož i korporace a kluby poslanců strany kat.-národní a křesť.-sociální a jest naší svatou povinností, bychom jich v lásce a

s vděčností vzpomenuli neb mnoho dobrého pro nás vykonali. Navrhují, aby všem zaslány byly děkovací připsy, obzvláště předsedovi klubu katol.-národních a křesť.-sociálních poslanců dru Hrubanovi, posl. dr. šl. Koudelovi, muži obětavé a poctivé práce, dále členům c. k. zemské šk. rady vdp. prelátu dr. Ehrmannovi z Olomouce, vdp. prelátu dr. Pospíšilovi z Brna a posl. Šilingrovi. (Jednohlasně schváleno.)

Vzpomenouti sluší ještě trpitelky za ideu katolického školství a oběti neurvalého běsnění a štvání sociál. demokratů a pokrokářů. Jest to ředitelka slč. M. Hoffmannová, která těžce onemocněla ze všeho toho duševního rozrušení a napětí připraveného jí ušlechtilostmi organisovaných kollegů. Navrhují, bychom jí poslali pozdravný dopis. (Přijato.)

Odešli od nás mnozí dobří pracovníci z řad kněžstva a učitelstva. Bůh povolal je k sobě do výšin nadhvězdnych, by je odměnil za práci, kterou k Jeho oslavě vykonali. Prosím, by jejich památka povstáním uctěna byla. (Stalo se.)

Ku dnešní valné hromadě došly telegramy od posl. Šrámka, posl. Šilingra, dra. Kratochvíla, p. Dovrtěla, Dra. Hrubana a četných členů spolku.

Pozdravy pronesli: P. Vídeňský, rektor Šmíd, posl. Chlebus, farář Fučík, uč. Bartoš a prof. Janda.

Potom podána jednatelem nadučitelem Františkem Adámkem jednatelská zpráva o činnosti „Katolického spolku českých učitelů na Moravě a ve Slezsku“ za rok 1911–12, z níž vyjímáme: Všechna činnost našeho spolku vycházela z výboru a nesla se trojím směrem:

1. ku povznesení školství na základě náboženském,
2. pro další vzdělání a zlepšení našich hmotných poměrů a
3. pro lid a jeho hospodářské a náboženské uvědomění.

Při řešení úkolu 1. měli jsme hlavně na zřeteli, že jednou z nejoblavějších stránek dnešního školství jsou stávající učebné osnovy, které jak po stránce didaktické tak i výchovné dnešním poměrům naprosto nevyhovují.

Akci pro reformu ve směru tomto vedl užší výbor našeho spolku, který stanovil zásady pro úpravu učebných osnov se stanoviska našeho a sice v tom smyslu, že má býti při jich úpravě náležitý zřetel vzat na dnešní sociální poměry jakož i že má šetřeno býti dnešních potřeb lidových a přihlíženo více ku výchově mládeže jakož i nutnosti nepřetěžovati ji věcmi pro život nepotřebnými. Na základě těchto zásad bylo užším výborem zpracováno pro c. k. zemskou školní radu memorandum, jež v náležitou pak formu oděl referent kollega L. Bartoš a c. k. zemské školní radě podal předseda.

Také jsme se zúčastnili záchranné akce pro ochranu slabomyslných, za kterýmžto účelem vyslal spolek 2 zástupce ku sjezdu ve dnech 29.—30. září v Brně pořádanému, kdež nabyli jsme jasného názoru o stavu uvedené akce a poznali veliký pokrok, jaký se ve směru tom na prospěch slabomyslných stal.

Pro povznesení školství a řádnou křesťanskou výchovu jsme pracovali hlavně na schůzích a to jak besídkách pro rodiče tak i při jiných příležitostech.

Jako zasloužilé pracovníky v tomto směru třeba označiti zejména pp. předsedu J. Mezírku, na jihu Moravy Volaříka, ve středu Moravy koll. Buriána, Koutného, Šnajdra a Bartoše na Valašsku Berga, Třiskalu a Praxla.

Pro úpravu hospod. pokr. školství tlumočili jsme přání spolku u pana přisedícího zem. výboru pana dra. Jos. Koudely, který slíbil snahy naše podporovati.

Pro zlepšení našich hmotných poměrů pracovali jsme rovněž všemi silami.

Za částečné zlepšení našich poměrů považovali bychom také změnu zákona o obsazování učitel. míst a sice v tom smyslu, že by právo presentace bylo přeneseno na c. k. zem. škol. radu, která by obsazovala místa učitelská přísně dle stáří bez ohledu na hranice okresů.

Po stránce náboženské uplatňovali jsme své přesvědčení nejen na schůzích venkovských, ale i na velkých sjezdech a schůzích organizací katolických a to zejména na manif. sjezdu olomouckém, kdež se nás shromáždilo kolem sta, bohužel jen, že mnozí byli jen diváky a ne účastníky průvodu. Svou snahu směřující ku rozvoji idey náboženské v rodině, škole a celé veřejnosti uplatňovali jsme také šířením katolických časopisů a vůbec spisů nábožensko-vzdělávacích.

Zejména v poslední době, kdy se známá Macharovina čím dále tím nebezpečněji šíří, chceme neústupněji ve veřejném životě každý ve svém okolí proti špatnému tisku pracovati a lid všude před touto jedovatinou varovati.

Pro větší uplatnění této naší snahy zřídili jsme za přispění dobrodinců i několik knihoven, z nichž jedna jest rezervována pro katol. paedagogium v Olomouci, jedna jest v Hlavnici ve Slezsku, jedna ve Švrčově na Lipnicku a kromě toho byla rozšířena stávající již knihovna v Lešné, kteráž obsahuje cenné spisy vychov., hospod. a zábavné.

Pokud pak se důležité otázky, dalšího vzdělání učitelstva týká, tu sděluji, že i v tomto směru jsme vykonali svou povinnost a starali se o uspořádání paedag. vědeckého kursu, pro nějž získal předseda několik osvědčených odborníků ze středo- a vysokoškolského učitelstva a také jsme k tomu účelu obdrželi podporu zemskou a tak bude nyní záležeti na valné této hromadě, aby si dobu kursu sama stanovila.

Kromě uvedené spolkové činnosti jako celku, snažil se spolek prospěti i jednotlivým členům a ujal se jich, jak sami mnozí víte, v mnoha případech účinně a vřele prostř. pp. předsedů Kadlčáka a Mezírky. Naproti tomu však třeba uvést, že mnozí čl. nově neplnili své povinnosti a prosíme v té příčině o všemožnou nápravu a svorné působení všeho p. t. členstva ku dosažení spolkem vytknutého cíle.

Stav členstva jest následující: Činných členů 430, přispívajících 303, čestných 20.

Mnozí členové však neplní své povinnosti, a pak oni, jichžto adres po přesídlení na jiné působiště neznáme, měli by býti ze seznamu vypuštěni.

Velectění! Majíce na mysli dnešní rozháranost společnosti lidské, která kloníc se ze značné části k úplnému atheismu, zaviňuje dnešní úpadek a rozvrat celého veřejného života nemůžeme jistě případněji označiti další veliký úkol našeho spolku, než slovy oné historicky památné hymny zaznívající uprostřed hukotu moře a smrtelného zápasu s lodí Titanicu: „Jen k Tobě, jen k Tobě Bože blíž!“

Za obširnou a důkladnou zprávu jednatelskou dostalo se jednateli zasloužené pochvaly a bouřlivého potlesku.

Předseda: Příští rok uspořádáme vědecký kurs za přispění msgr. dr. Kachníka, abychom mohli světu ukázat, tak pracují katoličtí učitelé. Podali jsme petici o obsazování míst a o odstranění čínských zdí okresů. Dokud však nebude konservativní strana u vesla, dotud se nelze nadíti spravedlnosti při obsazování učitelských míst. Při zemské konferenci jednáno také o opravě osnov. Org. kollegové vypracovali osnovy v ten způsob, aby učitel při vyučování o slovo „Bůh“ ani nezavadil. Výbor vydal o věci té zvláštní memorandum

a vypracoval nové osnovy. Nutno stále a stále zdůrazňovati, aby katolické děti vyučovali katoličtí učitelé. Jakým trnem v oku jest organisovanému učitelstvu katolický učitel, to dokazují školní stávky, které zosnovali organisovaní ušlechtilci proti katolickému učiteli. Než tohoto zlého ducha neprovádějí Moravané, ale kollegové z Čech.

Zpráva jednatelská se schvaluje.

Zprávu pokladní podala slč. Holanková. Revisoři účtů a dokladů slč. Šebíková a kol. Berg navrhuji udělení pokladnici absolutorium.

Příjmů měl spolek za uplynulé období 1771 K 8 h, vydání 973 89 h, zbývá tedy jmění spolkového 797 K 19 h. Kromě toho zapláceno bylo 700 K dluhu, který do bilance započítán nebyl.

Na to podána zpráva redaktora „Vychovatelských Listů“, katechety P. Tiraye, kterýž podal také zprávu o spolkové knihovně. Upozorňuje, jaká vzácná díla obsahuje a vybízí ku hojněmu půjčování. Mimo to žádá p. redaktor, aby členové co nejvíce přispívali do „Vych. Listů“. Počet odběratelů roste.

Pravou salvou potlesku uvítán byl p. školní rada dr. Nábělek, který vzdor dešti a blátu neobtěžoval si vykonati tříhodinnou pěší cestu ze svého letního pobytu na Salaši na Velehrad.

Berg podává redakční zprávu o spolkovém listu „Katolický Učitel“.

Jako předním úkolem „Věstníku“ organisovaných jest šířiti a upevňovati mezi svým členstvem protikatolický světový názor a tím potírání vši kultury katolické, tak opět jest předním úkolem „Katolického Učitele“, katolický světový názor, který jest základem katolické výchovy a kultury, nejen hájiti, ale jeho význam a důležitost pro veškerou společnost lidskou ozřejmovati a uvědomovati. Tím samým vyplývá však nutnost upozorňovati na snahy a úmysly nepřátelské a na jich neudržitelnost a škodlivost pro stát, rodinu a národ!

Že neseznamujeme naše členy s novými vymoženostmi jest výtku bezpodstatná, poněvadž náš list „Katolický Učitel“ má výhradně účel obranný, jak již bylo řečeno, a nemůžeme se tedy obíratí otázkami vyučovatelskými. Ani „Věstník“ organisovaných čistě vyučovatelských článků nepřináší. Za to ale naše „Vychovatelské Listy“ obsahují vzácné články z péra vynikajících a na slovo vzatých učenců a paedagogů a seznamují naše členy s nejnovějšími proudy na poli vyučovatelském. Ale nejen, že nás s nejnovějšími proudy seznamují, ale také nás hned o jejich hodnotě a vhodnosti pro školu poučují. Naše „Vychovatelské Listy“ nestojí ani dost málo za „Paedagogickými Rozhledy“ a mohou se pochlubití mimo to tím, že jsou čteny, kdežto „Paedagogické Rozhledy“ leží na stole organisovaných kollegů většinou nerozřiznuty. Ba sami organisovaní doznali, že „Vychovatelské Listy“ mají pro učitele větší cenu než „Paedagogické Rozhledy“.

Na to následovala velice vzácná a uchvacující přednáška dp. dra Taubra, bývalého katechety ve Strážnici, nyní v Uh. Hradišti, na thema: „Dr. Foerster a kulturní boj“. Vzácnou tuto přednášku přiesou „Vychovatelské Listy“.

Hlučný potlesk byl mu odměnou za jeho, s nevšední píli a důkladností vypracovanou řeč, protkanou rázovitými citáty z různých děl a spisů.

Předseda vzdává srdečné díky za krásnou, procítěnou a promyšlenou přednášku. Doporučuje Foersterovu „Sebevýchovu mládeže“ zčeštěnou E. Fialou. (Při obědě bylo knihy této odprodáno 50 kusů a ještě mnoho exemplářů objednáno).

Předseda vzpomíná dále Macharovy čítanky a praví:

Celá katolická Morava protestuje proti dílů ďáblů, jak čítanka Macharova katolickými časopisy přiléhavě nazvána byla. Třeba protestovati i nám katolickým učitelům.

Velmi litovati, že čeští poslanci a professoři immunisací rozšiřování umožnili.

Ještě smutnějším, že nejposvátnější city katolického lidu pošpiněny, potupeny a zlehčovány bez zakřiknutí úřadů. Zdá se, jako by katolík více ochrany neměl.

Proto připojujeme se k protestu katolíků moravských, které s rozhořčením a hlubokým politováním odsuzuje urážky Krista, víry a J. V. císaře. Hlavně protestujeme proti duchu Macharovu ve školách; zde náprava zjednána býti musí, nemá-li mládež katolická propadnouti nevěře.

Katolický lid má žádati, aby § 1. říšského zákona o výchově nábožensko-mravní byl zachováán.

Výchova Macharova musí pryč ze škol, neb vede k rozvratu a zkáze. Výchovu nábožensko-mravní zachováme, ta zachovati dovede mládež, lid, národ a říši.

Protestujeme proto proti duchu Macharově, který ovládá školy, a proti těm, kteří zanášejí ducha Macharova do škol a dle něho vychovávají. Chceme výchovu nábožensko-mravní, jak ji všichni veleduchové uznávají a doporučují.

Pak přijata byla po odůvodnění panem předsedou jednomyslně tato resoluce:

„Katolické učitelstvo moravské shromážděné při své výroční valné schůzi dne 22. července na posvátném Velehradě odsuzuje s rozhořčením hrubé urážky, kterých se Machar svou čítankou na Kristu, církvi, na našem vznešeném panovníku a celém českém národě dopustil. Oněm pak poslancům, jižto svými podpisy volné rozšiřování hanlivé čítanky umožnili, vyslovuje valná schůze svou nelibost a protestuje proti tomu, aby takovým způsobem podryvána byla víra lidu a ničena nábožensko-mravní jeho výchova.

Dále žádá poslance strany katol. nár. a křesť. sociální, by vším možným vlivem působili k tomu, aby dítky katolíků nebyly vychovávány učiteli ducha Macharova, naopak celou rozhodností působili k tomu, aby výchova nábožensko-mravní, která jedině mládež, vlast a říši od zkázy zachrániti může, rozšířena byla na všechny předměty školy obecné“.

Pan Surma, učitel měšťanských škol v Hulíně, navrhl dodatek k resoluci, jímž vyzývají se naši poslanci, by všemožně působili k tomu, aby básně a články Macharovy nebyly se schválením c. k. úřadů školních čteny ve školách. Přijato.

Professor dr. Nábělek děkuje za vřelé a okázalé uvítání, jehož se mu dostalo a pozdravuje valnou hromadu jako předseda spolku katol. profesorů. Intelligence v katol. řadách přibývá, budeme svícemi hořícími. Pravda jest na naší straně, ale žádá obhájců. Přibývá nás a tomu „Zdař Bůh!“

Upozorňuje, že děje se Macharovi příliš velká pocta tím, mluví-li se o „duchu Macharově“. Jest to duch Voltairův, co vane z Macharových spisů. Machar nemá vůbec ani ve svém kousavém cynismu svéráznosti. Voltaira nedosáhl, ale překonal jej — ve sprostotě! (Hlučný potlesk).

Na návrh výboru zvoleni za nové čestné členy spolku katol. učitelů: J. Ex. hrabě Sérenyi, J. M. opat starobrněnský vdp. Bařina, J. M. opat novoříšský vdp. Drápalík, J. M. opat strahovský vdp. Zavoral a sl. Holánková.

Při volbách do výboru zvoleni tito pánové resp. dámy: Slč. Hoffmannová Marie, ředitelka v Mor. Ostravě, slečna Šebíková Marie, odborná učitelka v Husovicích, slečna Drtílková Ludmila, učitelka. Pánové: Adámek František, nadučitel v Lešné, Bartoš Leopold, učitel v Lipníku, Berg Dagobert, nadučitel v Nov. Hrozenkově, Burian Bohumil, odborný učitel v Konici, Koutný Matěj, nadučitel v Krčmani, Mezírka Jiří, ředitel v Příboře, Polanský Dionysius, nadučitel v Dol. Bečvě, Praxl Václav, učitel ve Val. Meziříčí, dp. P. Tiray Karel, katecheta v Ivančicích. Náhradníky zvoleni: slečna Jiríčková M., učitelka v Otnici, slečna Váňová Gabriela, učitelka, pan Surma Bohaboj, odborný učitel v Hulíně.

Revisory zvoleni pánové: Volařík Konstantin, nadučitel ve Věteřově, Zelík Frant. nadučitel v Buchlovicích.

Mimo zde jmenovaných budou do výboru kooptováni delegáti jednotlivých krajin-
ských odborů.

Přijat také návrh výboru, aby se tiskárna vedla dále pod firmou spolku a aby byla od 1. srpna t. r. vzata do ní nová účetní síla. Vrchní dozor bude míti pan revident Janča.

Předseda upozorňuje na korunovací Matky Boží na sv. Hostýně a na eucharistický sjezd ve Vídni. Vybízí k hojně účasti. Dává pokyny o bytech a rozděluje přihlašovací lístky.

Nadučitel Polanský děkuje za gratulace, jichž se mu dostalo od kolegů při příležitosti vyznamenání papežským řádem „Pro Ecclesia et Pontifice“ a zve všechny na den 22. srpna na sv. Hostýn, kde mu řád tento připínán bude.

Poněvadž volných návrhů podáno nebylo, přikročuje předseda ku ukončení valné hromady a praví:

Program vyčerpán, třeba ukončiti, díky za účast, za proslovy a pozdravy, za vzácné pokyny a rady; slíbují, že se budeme jimi řídit.

Odejme do svých domovů potěšení, posílení, povzbuzení, osvěžení zažitými dojmy. —

Přátelé neochabujme, pracujme! Boj vážný a těžký nám nastává — volby zemské.

Nepřátelé se k němu připravují a jich zbraně znáte: klamání tisku, balamucení, očerňování a hanobení našich poslanců a pracovníků, proto poučujme, povzbuzujme, varujme.

Potírejme tisk nevěrecký a nepřátelský, šířme tisk katolický, který jedině lidu oči otevřítí dovede.

Spojme se v pevný šik mocný po způsobu Belgie, pak zvítězíme.

Hřeby nepřátel jsou dle řeči p. Dr. Taubra:

rozluka manželství,
bezkonfessijní škola a
boj proti křesťanskému pohřbívání

Co tím chtějí dosíci?

Civilním manželstvím odejmu církvi rodinu, bezkonfessijní školou odcizí církvi mládež a spalováním mrtvol oddálí církev od hrobu zemřelých. Tak nepřítel chce zasaditi církvi katolické ránu smrtelnou. Našimi hesly: pro Boha, pro víru, pro oltář a trůn, těmito hesly odrazíme sekeru nepřítel na nejsvětější naše statky a je zachráníme.

Dobrý katolický křesťan nesmí míti nic společného s průkopníky rozvratu a zkázy!

Buďme svorni — budem silni,
buďme vytrvalí — budem nepřemožitelní.

Nebojme se, nestyďme se za své přesvědčení, pravda zvítězila vždy, zvítězí i nyní a tomuto vítězství dobré věci katolické volám:

„Zdař Bůh“ a tím končím!

Berg vzdává předsedovi upřímný dík za vzorné vedení valné hromady, z čehož každý vycítili mohl, že předseda celým srdcem a celou silou ku spolku lne a všechny členy bratrsky miluje, což dosvědčiti může mnoho a mnoho členů, jimž předseda radou i skutkem v mnohé vážné chvíli pomohl. Vybízí přítomné, by předsedovi dali na jevo svou lásku a vděčnost trojím hřímavým: Sláva! (Stalo se.)

Letoší valná hromada katol. učitelů byla v každém ohledu zdařilou, účast byla vzor ošklivému počasí větší než jiná léta. Členům, kteří se dali odstrašiti nepohodou, mohl za vzor obětavosti a nadšení pro dobrou věc sloužiti prof. dr. Nábělek. Není jistě již mladíkem, ale přece nedal se odstrašiti 3 hodinnou cestou, kterou v dešti a blátě vykonal pěšky, jen aby mohl pobýti chvíli mezi katol. učiteli. Jaký zlatý to člověk!

Mnozí z účastníků vyslovili přání, aby se příští valné hromady konali střídavě v některých městech, aby takto i širší veřejnost na nás upozorněna byla a o naši existenci zvěděla. Na prvním místě navrhován Kroměříž, kde by se již příští valná hromada konati měla. Myšlenka tato zasluhuje, aby se jí výbor všestranně zabýval!

Po valné hromadě ustavil se nový výbor a to takto: Předsedou zvolen opět pan ředitel Meziřka, I. místopředsedou p. nadučitel Polanský, II. místopředsedkyní slečna Šebíková, pokladníkem p. učitel Bartoš a jednatelem p. nadučitel Adámek.

Další práci a všestrannému rozkvětu spolku „Zdař Bůh!“

K valné hromadě došly ještě tyto dopisy:

Slavnému „Katolickému spolku českého učitelstva“ na Moravě!

Děkuji Vám, velectění pánové, za laskavé pozvání na Vaši valnou hromadu ku dnu 22. t. m. a lituji, že Vás musím prositi, byste mne omluvili, že se do Vaší valné hromady dostaviti nemohu jsa jinak zaměstnán.

Přeji z plna srdce, aby Vaše úsilovná práce ku blahu naší mládeže a našeho národa měla úplný úspěch.

Se vsí úctou a srdečným pozdravem jsem Vám oddaný

V Brně, dne 21. července 1912.

Fr. Koudela,

Slavný sjezde!

Ač milé české a moravské nivy a hvozdy daleko mě od Vás dělí, přece mysl má dli u Vás. Kéž Všemohoucí žehná všem pro národ a církve sv. tak důležitým jednáním Vaším! Očekávejte, dá-li Bůh příchod náš a posílení šiků Vašich za rok. Jistě nás do svého pluku přijmete a my s pomocí Boží budeme pokračovati ve vítězném boji, který jste začali Vy za blaho církve, vlasti a národu.

Na rok na shledanou se těší jménem kolegů IV. ročníku katol. ústavu učitelského
Čeněk Hromadník, kand. učitel IV. roč. t. č. Černovice u Tábora, Čechy.

- Alois Dostál: **Sebrané spisy**. Seš. 5.—10. Cena seš. 30 hal.
- B. Mellanová: **Dcera komediantova**. Ludmily roč. XIV. sv. 2.
- Bedřich Mistral: **Nerto**. Přel. Dr. Ot. Janota. Cena 1 K.
- Václav Horák: **Rukopis Královský**. Památka zachovaná v přepise ze 14. stol. Cena 90 hal.
- Frant. Čech: **Kommunistická familie**. Zábavy večerní roč. 33. čís. 1.
- M. Champol: **Egoistův román**. Přel. K. Vrátný. Zábavy več. roč. 33. č. 2.
- Felix Nabor: **Mysterium Crucis**. (Tajemství Kříže.) Přeložil Ignác Zanáška. Zábavy večerní roč. 33. čís. 4.
- E. Š. Trojanus: **Historické pohlednice**. Ludmila roč. XIV. sv. 1.
- V. Š. Kronus: **Z pohorských chalup**. Ludmily roč. XIV. sv. 3.
- Dr. Jos. Samsour: **Církevní dějiny obecné**. Vzděl. knihovny katol. sv. XLIV. seš. 14—17.
- Dr. Viléma Stanga: **Socialismus a křesťanství**. Z anglického přeložil Ferd. Romportl. Vzděl. knihovny katol. sv. 53. seš. 2—3.
- Emanuel Žák: **Řeči cyklické**. Josef Egyptský. — Za sv. Augustinem — Stabat Mater. — O charakteru. — O četbě.
- Frant. Žák T. J.: **Bl. Milada**. Životy Svatých sv. X.
- Ant. Ondroušek: **Eucharistická kázání**. Řeči o nejsvětější svátosti oltářní, ku čtyřicetihodinné pobožnosti, k prvnímu sv. přijímání, k výstavě převelebné svátosti, k častému sv. přijímání, dle Jiřího Patisse T. J. Cena 80 h.
- Dr. Jan Kryštůfek: **Dějiny nové doby**. Politická soustava Bachova a pád její. Seš. 5. Cena 60 hal.
- Ad. Mišek: **České písně** pro soprán, alt a bas. Řada 1—5. Cena všech hlasů 5 K 40 h, jednotlivý hlas 2 K.
- Jindřich Jindřich: **Je v každém srdci struna napiata**. Mužský sbor. Cena partitury 1 K.
- Ad. Piskáček: **Šest sborů pro mužské hlasy**. (Obsahuje 3 sbory věnované pěveckému sdružení učitelů pražských, 3 sbory věnované pěveckému sdružení učitelů moravských.) Cena partitury 3 K.
- Evropa. Země a národy**. Píše Josef Basl. Vychází v sešitech po 50 h, nákladem I. L. Kobra v Praze. Velkolepé dílo Baslovo „Velký zeměpis“ jakým pochlubiti se mohou jen národy největší, dospělo právě k osmému svazku, který opět tvořiti bude o sobě dílo samostatné. Autor uchvacujícími slovy líčí tento světa díl nám nejbližší prostě, ale věcně na podkladě vědeckém. Evropa bude prvním obsáhlejším dílem v literatuře české a vypravena je skvěle. Již prvních pět sešitů přináší skvostné obrazy, reprodukce výborných fotografií ze všech koutů Evropy a není pochyby, že bude i tento díl tak všele uvítán jako všechny dosud vyšlé.
- Ženy všech národů**. Napsal Dr. Jarosl. Vlach. Vychází v hojně ilustr. sešitech u I. L. Kobra v Praze. Již první sešity ukazují, že první toho genu dílo v literatuře naší bude nejen velice zajímavé, ale že poučí nás o životě žen různých národů. Psychické i fyzické vlastnosti žen pojednává známý autor způsobem zábavného vypravovatele, odkrývá tajné duševní sklony ženy naší i exotické a líčí jejich chyby i přednosti. Množství skvostných obrazů dílo doplňuje a zdobí. Část popisná pojednává o ženách jednotlivých národů. Nebude u nás zajisté inteligentní ženy, která by význačně toto dílo neznala.